

2018

Частина 1

Я досліджую світ

О. В. Коршунова
Н. І. Гущина

1



О. В. Коршунова, Н. І. Гущина

Я досліджую світ

Частина 1

1



О. В. Коршунова, Н. І. Гущина



Підручник інтегрованого курсу для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ
Видавничий дім «Освіта»
2018

УДК 373.3(075.2)(076)
К70

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 06.07.2018 №734)

ВИДАНО ЗА ДЕРЖАВНІ КОШТИ. ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО

Створено відповідно до типової освітньої програми для
закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом
О. Я. Савченко

Навчальне видання

КОРШУНОВА ОЛЬГА ВІКТОРІВНА, ГУЩИНА НАТАЛІЯ ІВАНІВНА

Я досліджую світ

Підручник інтегрованого курсу для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

Редактор *Т. П. Єресько*
Технічний редактор *Л. І. Алєніна*
Комп'ютерна верстка *К. П. Миرونчик*
Коректор *О. В. Сєвєрцева*

Формат 84×108¹/₁₆.
Ум. друк. арк. 11,760 + 0,420 форзац.
Обл.-вид. арк. 12,23 + 0,71 форзац.
Наклад 14 690 пр.
Зам. №

ТОВ «ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «ОСВІТА»

Свідцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до
державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсю-
джувачів видавничої продукції»
Серія ДК № 6109 від 27.03.2018 р.

Адреса видавництва: 04053, м. Київ, вул. Обсерваторна, 25
www.osvita-dim.com.ua

Віддруковано у ПРАТ
«Харківська книжкова фабрика "Глобус"»
61052, м. Харків, вул. Різдвяна, 11.
Свідцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

Коршунова О. В.

К70 Я досліджую світ : підруч. інтегрованого курсу
для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х
частинах). Ч. 1 / О. В. Коршунова, Н. І. Гущина. — К. :
Видавничий дім «Освіта», 2018. — 112 с. : іл.

ISBN 978-617-656-889-6.

УДК 373.3(075.2)(076)

ISBN 978-617-656-889-6

© Коршунова О. В., Гущина Н. І., 2018
© Видавничий дім «Освіта», 2018



Вітаємо!



Наталія Гущина



Ольга Коршунова



Ми — авторки
підручника



Озирнись, який
цікавий світ навколо!

Чи хочеш ти дізнатися
більше про себе, своїх
рідних, друзів?



Про свій край, нашу
країну та інші країни?

Про цікавий
світ природи?



Наш підручник допоможе тобі вчитися та
пізнавати світ навколо себе! Перегорни сторінку,
ознайомся, як працювати з підручником.

Навчання — це твоя перша цікава і творча робота!

Як працювати з підручником?



Якщо вмієш читати —
спробуй зробити
завдання самостійно.



Хто не вміє читати —
попросить допомоги
у дорослих.



Біля завдань є такі значки. Якщо хочеш вказати
завдання — назви рослину або її частину.

Спробуймо! Що намальовано на
сторінці 11 біля завдання ?
Що ти побачив?



А я знайшла завдання
з іншими позначеннями!
Що вони означають?

Зараз
поясню.



УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ



Вислови власну думку



Разом веселіше!



Спробуй зробити



Це кіт Василь. Він звертає твою увагу на те, що важливе на цій сторінці.



Також у підручнику є завдання під назвами:

ПОГРАЙМОСЯ

Я ДОСЛІДЖУЮ

МИ – АКТОРИ ТА АКТОРКИ

Трохи історії — це відомості про те, що було колись давно.



Цей  допоможе переглянути відео або послухати звуки. Для цього тобі знадобляться мобільний телефон або планшет і допомога дорослих¹.

У кінці кожного уроку зверни увагу на позначення:



Похвалюся! Які досягнення в мене сьогодні?



Повторю. Які завдання потрібно виконати ще раз?



Запитаю. Які запитання потрібно поставити?



Для дорослих¹

На сторінках підручника подано QR-коди, у яких зашифровано адресу веб-сторінки, що містить аудіо чи відео. Для того щоб скористатися QR-кодом, установіть спеціальне програмне забезпечення на смартфоні або планшеті. Наприклад, для пристроїв з операційною системою Android запустіть застосунок Google Play Market та завантажте програму Powerful QR Code Scanner A+ або будь-яку аналогічну. Завантажити програми для зчитування QR-кодів для інших операційних систем допоможуть відповідні застосунки: Windows Mobile — Windows Store, iOS — App Store.

ЩО ТАКЕ НАВКОЛИШНІЙ СВІТ?



Розглянь ілюстрації. Розкажи про себе.



Моя родина



Мої друзі



Мої домашні тварини



ЦЕ — Я!



Моя вчителька (вчитель)



Моє місто (село)



Моя країна



Моя школа



Усе, що тебе оточує, — це навколишній світ. У ньому природа поєднується з об'єктами, створеними людиною.



Що тебе оточує вдома, на вулиці, за містом?



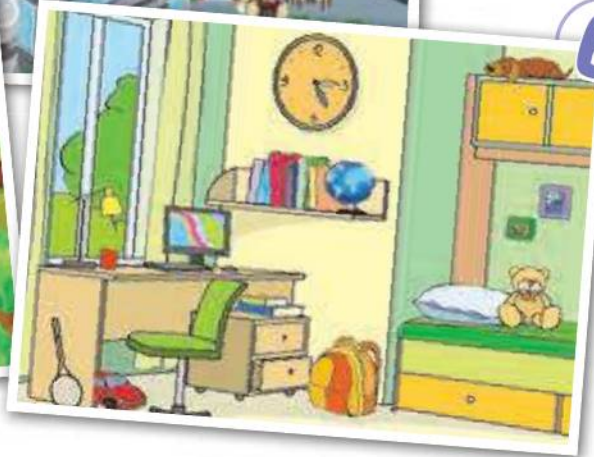
А



Б



В



Продовж речення.

Сьогодні по дорозі до школи я бачив (бачила) ...

Біля школи росте ...

За школою побудовано ...



Порівняй ситуації на малюнках. Поділись міркуваннями.



?

А



Б



Переглянь ілюстрації та відео.
Які почуття виникли в тебе?



А



Б



В



Г



Д



Е



Є



Ж



Природа — це все, що існує навколо нас,
але не створене людиною.



Роздивись і порівняй малюнки.



Які предмети створено руками людини?



ПОГЛЯДАЙ

Поглянь у вікно та назви об'єкти природи й об'єкти, створені руками людини.



Навіщо люди створили ці об'єкти?

1



2



3



Поясни, що змінилося у твоєму оточенні в цьому році.
Чим відрізняється школяр від дошкільника?

?



1



2

9

Яким я бачу навколишній світ?



Твої кроки:

1. Придумай сюжет (самостійно або з друзями).

2. Вибери матеріали:

- для об'єктів природи — природний матеріал;
- для рукотворних об'єктів — матеріали, створені руками людини.

3. Визнач, як можна виготовити кожну частину картини.



Які матеріали є природними, а які — створені руками людини?



 Поміркуй, що з чого виготовлено.



 Створіть свої вироби. Влаштуйте виставку.
Розкажіть, які матеріали використано для кожного об'єкта.



Як я пізнаю світ?



Що роблять діти на кожній ілюстрації?

За допомогою яких органів чуття людина їх пізнає світ?



Щоб дізнатися нове про навколишній світ, можна: **розглядати, слухати, читати, спостерігати, вимірювати, експериментувати**, тобто збирати відомості про довкілля. А потім **порівнювати, обмірковувати і робити висновки**.



Назви предмети.

Розкажи, для чого їх використовують.



Хто з дітей вищий?



?



Якого ти зросту? Як вимірювали твій зріст батьки вдома, а медсестра у школі?

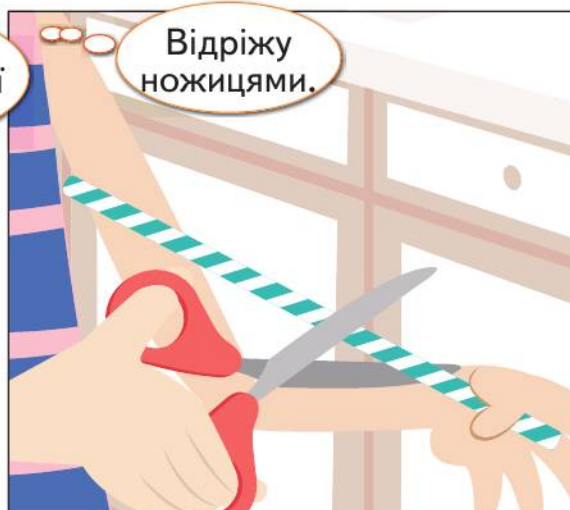


Як люди ОТРИМУЮТЬ НОВІ ЗНАННЯ?

Одного разу діти вирішили створити домашній оркестр...

Проблема

Припущення



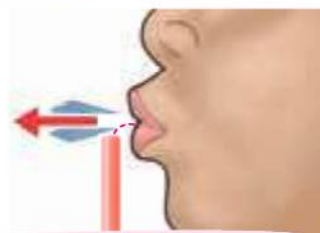
Перевірка (експеримент)

Висновок



Спробуй отримати звук зі звичайної коктейльної трубочки.

Підказка. Дути потрібно поверх трубочки.



Дослідження — це коли людина перевіряє свої здогадки. Для цього вона може обчислювати, обмірковувати, порівнювати, спостерігати, випробовувати.

ТРОХИ ІСТОРІЇ

У давнину люди **спостерігали** за навколишнім світом і отримували необхідні їм знання. Також вони могли **розпитувати** тих, хто мав певний досвід.



Поступово люди почали робити **досліди** і спостерігати, що відбувається. Іншими словами — проводити **експерименти**.

Через деякий час люди зрозуміли, що не всі їхні припущення правильні. Усе потрібно перевіряти, проводити експерименти, досліджувати й записувати результати.



Так люди уявляли собі Землю в давнину. Чи правильним було їхнє припущення?



Я ДОСЛІДЖУЮ

Дослідження 1



Візьми нитку. Натягни її та спробуй смикнути так, щоб отримати звук.

Зроби висновок. Чи буде змінюватися звук, якщо по-різному натягувати нитку?

Дослідження 2



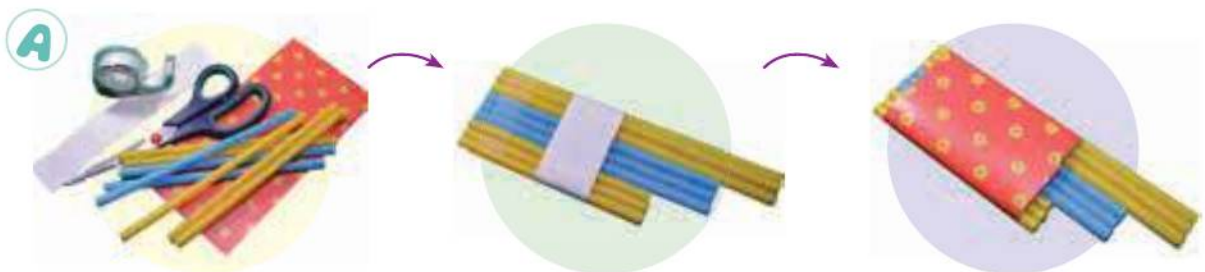
Закріпи один кінець нитки в паперовому стаканчику. Приклади його до вуха і спробуй знову смикнути нитку.

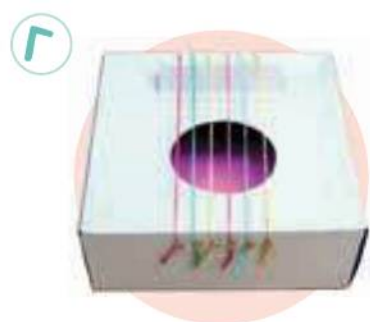
Зроби висновок. Чи змінився звук?

МИ – АКТОРИ ТА АКТОРКИ

1 Виготовте інструменти, що видають різні звуки.

Наприклад:





- 2 Створіть виставу за змістом вірша. Використайте виготовлені інструменти.



Вітер

Вітер, вітер пустотливий
залетів до нас у сад,
оббиває груші, сливи,
трусить яблуні підряд.
І хустиночку в Марусі
на голівці розв'язав.
Свиснув дівчинці у вусі
і нічого не сказав.
Перебіг, упав на квіти,
на траві лишив сліди.
Неслухняний і сердитий,
хто просив тебе сюди?

Марія Познанська

- Ці музичні інструменти називаються флейтами. Поміркуй, що в них спільного, а чим вони різняться.



Познайомимося ближче

Який малюнок подібний до місця, де ти живеш?
За якими ознаками ти зробив (зробила) вибір?



Розглянь малюнок. Як зветься хлопчика? Де він мешає?

Петренко Сергій,
вулиця Героїв праці,
будинок 5,
місто Харків,
Україна



- Назви свою адресу.
- На якій вулиці розташована твоя школа?
- **Громадянин (громадянка)** — людина певної країни.

Як називають усіх громадян твоєї країни?

Переглянь відео про дівчинку Софійку.
Опиши її зовнішність. Що вона любить?
Які в неї друзі?

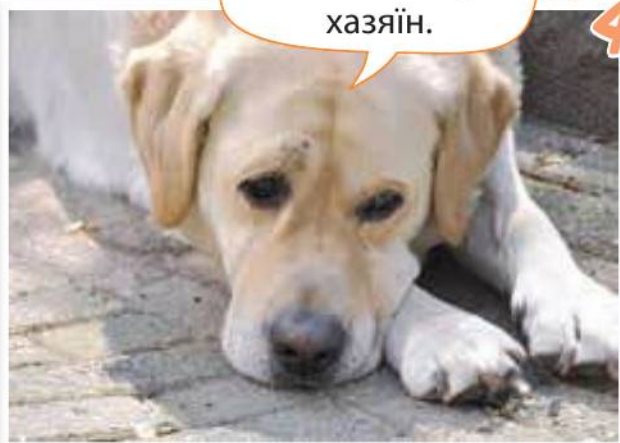


Розкажи так само про себе.



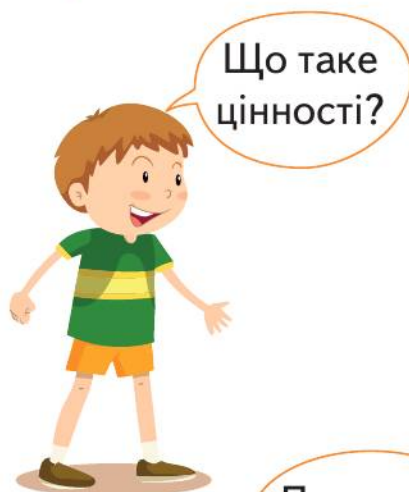
Права дитини. Ти — дитина.
Ти маєш право на ім'я та громадянство.

Розглянь і порівняй ілюстрації. Поділись своїми міркуваннями.



?

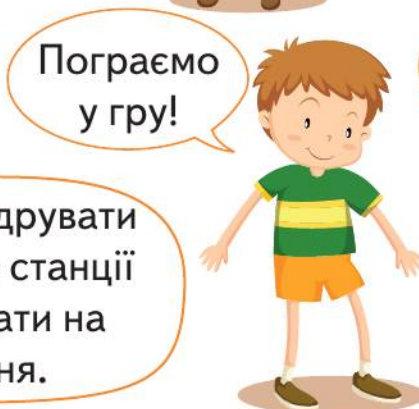
Що я ціную?



Що таке цінності?



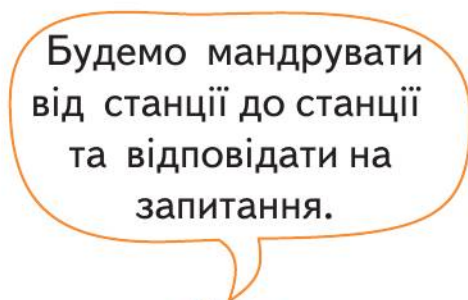
Мої цінності — це те, як я ставлюся до природи, людей, їхніх учинків і як сама дію. Це мої вподобання і те, що мені не подобається.



Пограємо у гру!



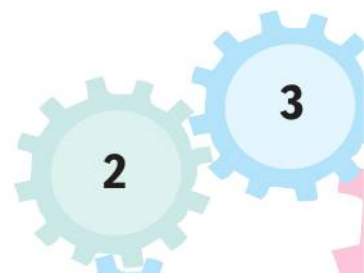
А як?



Будемо мандрувати від станції до станції та відповідати на запитання.



Або наводити приклади: «Як я це розумію, як до цього ставлюся».



3



2



1

ПОВАГА



1. Чи повинні дорослі поважати дітей?
2. Як дізнатися, чи тебе поважають?
3. Чи поважають однокласники та однокласниці одне одного?
4. Кому можна довіряти?
5. Як ти почуваєшся, коли тебе обманюють?



6. Чи важлива для тебе чесність людей, з якими ти спілкуєшся?
7. «Пообіцяв і не зробив» — як ти до цього ставишся?
8. Кого можна вважати справжнім другом?
9. А що означає «уміти дружити»?
10. Чим цінні знання для тебе?

Я НАВЧАЮСЬ



Що роблять діти на уроці? Як можна назвати це одним словом?



Що тобі найбільше подобається робити на уроках? Чим ти любиш займатися під час перерви?



Уяви, що це море Знань, по якому ти пливеш. Які острови ти хотів би (хотіла б) відвідати?



Порада:

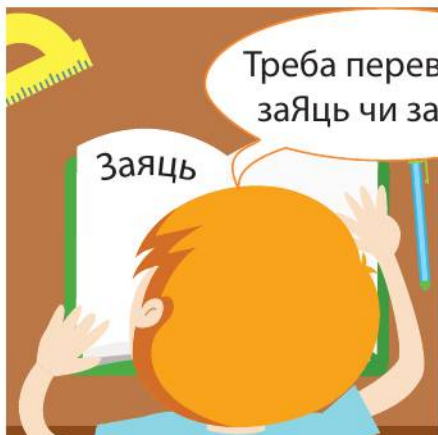
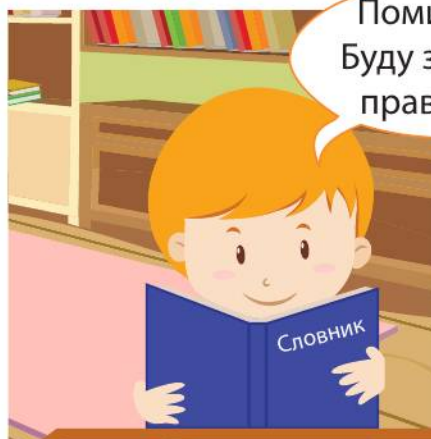
спостерігай → обмірковуй → роби висновки.



Права дитини. Ти — дитина.
Ти маєш право на освіту.



Чого навчилися діти? Як вони цього навчилися?



Помилка — це добре чи погано?



Як годинник може допомогти в навчанні?



Які бувають годинники?

1



2



3



4



БЕЗПЕЧНА ПОВЕДІНКА ВДОМА ТА НА ВУЛИЦІ



Яка небезпека загрожує героям казки? Чому?

Чи можуть трапитися такі випадки не в казці, а в реальному житті?



А



Б



В



Г



Д



Е

 Розкажи, чи користуєшся ти цими предметами. Для чого вони потрібні? Як ними треба правильно користуватися? Чи можуть вони бути небезпечними для тебе?



 Обговоріть, хто такі незнайомці. Чому незнайомим людям не можна довіряти?

 Поясни, чому необхідно виконувати такі правила:

- Не розмовляй із незнайомцями.
- Не бери нічого у незнайомих людей.
- Не сідай до незнайомців у машину.
- Не повідомляй свою адресу, номери телефонів, прізвище без дозволу батьків.
- Не йди на прогулянку без дозволу батьків.
- Не заходь у ліфт із незнайомцями.



Вибирай безпечні місця для ігор удома чи на майданчику.



Які ми?



Роздивися малюнки. Дай відповіді на запитання.



Миколка Оксанка



Марічка Оленка



Матвійко

- Хто вищий, а хто нижчий?
- У кого блакитні очі?
- Хто блондин (блондинка)?
- У кого найдовше волосся?
- Хто смаглявий?
- Скільки дівчаток, а скільки хлопчиків?



Визнач, скільки відбитків лівої руки, а скільки — правої.



Якою рукою ти малюєш і пишеш?

Що вміють робити руки? Продовж.



Дослідження 1

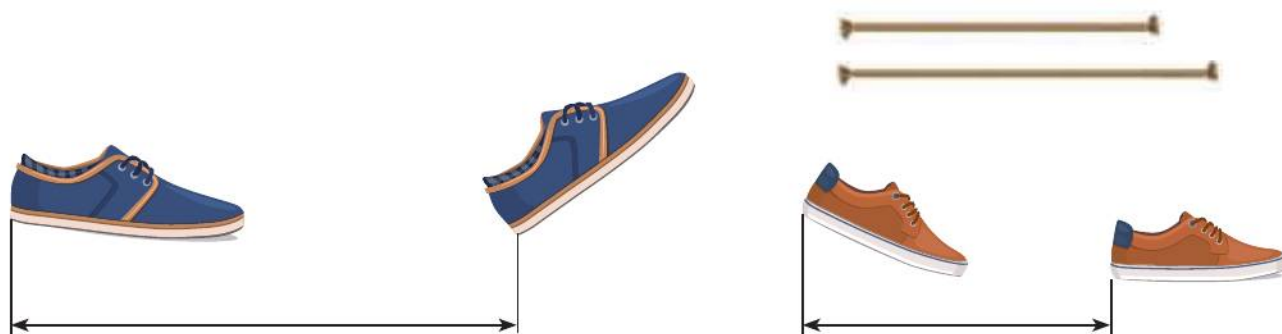
Порівняй свою зовнішність із зовнішністю свого друга (подруги). Які у нього (неї) колір волосся, очей, форма носа, брови, зріст, розмір взуття?



Зроби висновок.

Дослідження 2

Виміряй кроками відстань від дошки до дверей. Порівняй свій результат із результатами однокласників.



Зроби висновок. Чи однаковий результат ви отримали? Чому?



Спробуй описати свого однокласника (однокласницю) так, щоб його(її) упізнали.

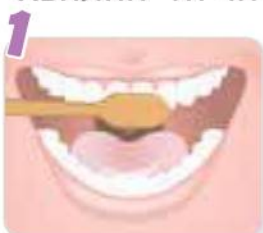


Чи турбуєшся ти про себе?

 Поясни, для чого потрібні ці предмети. Які з них для кожного мають бути особистими?



 Коли потрібно чистити зуби? Як правильно це робити? Скільки хвилин ти чистиш зуби?



 Що ти любиш їсти? Чи всі продукти корисні для здоров'я? Назви фрукти й овочі, що ростуть у твоїй місцевості.



Як ти розумієш вислів «повноцінне харчування»?



Права дитини. Ти — дитина.
Ти маєш право на повноцінне харчування.
Ти маєш право на медичну допомогу.



Поміркуйте, які продукти корисні. А які — ні?
Чому ти так думаєш?



Переглянь відео.
Які правила ти запам'ятав (запам'ятала)
із мультфільму?



Що спільного на поданих малюнках?



- Хто може давати тобі ліки?



Переглянь відео. До кого можна звернутися
по допомогу, якщо ти погано себе почуваєш?



Турбуюсь про довкілля



 Розглянь малюнок. Що діти зробили неправильно?
Як це шкодить природі?

 Порівняй малюнки. Розкажи, яким ти хочеш бачити довкілля навколо себе.





Твій обов'язок —
берегти природу



Люди, які сортують сміття, оберігають природу.
Адже пластик, метал, скло, папір, у який
запаковують продукти чи товари, можна
переробити та використати повторно.



Розглянь малюнок.



Як можна сортувати сміття?
Чи сортують сміття у твоїй родині?
Якщо так, то розкажи, як саме.
Для чого це потрібно робити?



Розкажи, як ти оберігаєш природу.



Разом із батьками зробіть годівничку для птахів.



- Визнач необхідний матеріал. Опиши порядок дій.

Як я можу захистити ПРИРОДУ (ПРОЕКТ)

СТАНЦІЯ 1 «МІРКУЄМО»



Об'єднай предмети у групи. Скільки груп ти отримав?
За якою ознакою об'єднано предмети?



Що спільного в поданих предметах?



Що може означати
цей знак?



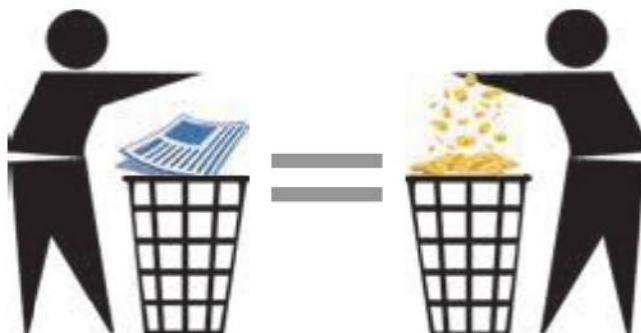
Який зв'язок?



?



Чому на цьому малюнку
стоїть знак =?



Станція 2 «Досліджуємо проблеми»

1



2



3



СТАНЦІЯ 3 «ШУКАЄМО»

1 Поясни, що відбувається.



2 Обговоріть.

А

Що таке макулатура?
Для чого її збирають?
Яку користь це дає природі?



Б

Назвіть речі, у яких є
батареї.
Що потрібно робити
з використаними батареями?
Куди можна складати
використані батареї?



В

Чи ходите ви разом із батьками
до магазину за продуктами?
Куди ви складаєте придбані
покупки?
Яку кількість пакетів можна
зеконотити, якщо весь клас піде
до магазину із сумками?
А чи можна із хустки зробити
сумку?



3 Об'єднайтеся з товаришами в групи й виберіть проблему, яку
будете вирішувати.

СТАНЦІЯ 4 «ДІЄМО»

Приклади результатів.

Оголошення

ЗБІР МАКУЛАТУРИ

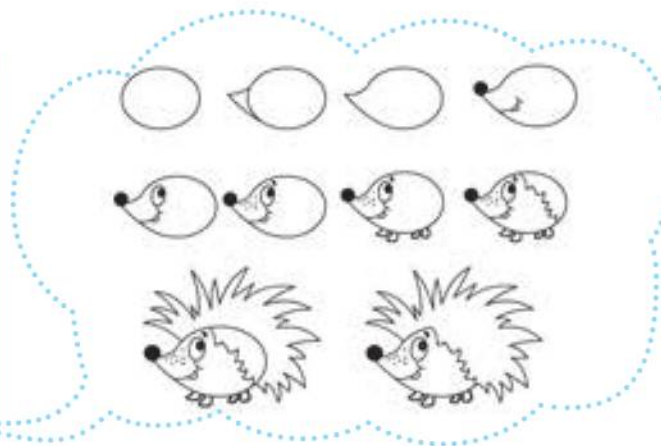
2 ЖОВТНЯ



Навчився сам — навчи іншого



Плакат



Зроби висновок.

Знайди вдома предмети, на яких є знак .

З чого вони виготовлені? Що з ними можна зробити?

Дякую за допомогу!



Досліджую своє коріння

 Ким доводяться ці люди одне одному?





Права дитини. Ти — дитина.
Ти маєш право на любов і піклування.

Розглянь малюнок.

Хто розташований угорі?
Хто розташований унизу?
Як зрозуміти, де мамина
мама?



Яка твоя сім'я?

Як можна зобразити твою
сім'ю у вигляді дерева?

Ким тобі доводиться тато
твого тата?

А мама твого тата?

Сестра твоєї мами?

Брат твого тата?



Я ДОСЛІДЖУЮ

Досліди свій родовід.

Як звати кожного у твоїй сім'ї? Де вони мешкають?

Чим займаються? Коли ви зустрічаєтесь усі разом?

Як ви допомагаєте одне одному?



Назви ваші сімейні свята.



За допомогою батьків зроби календар сімейних свят.

Сімейний календар



Моя сім'я



Розглянь ілюстрації. Розкажи так само і про свою сім'ю.

Це — мій дідусь Іван.
Він пенсіонер.



Це — мій тато Микола.
Він програміст.



Це — мій молодший
брат Мишко.
Він школяр.



Це — моя бабуся
Ліда. Вона вчителька.

Це — моя мама.
Її звати Олена. Вона
сімейний лікар.



Це — я!
Я — дочка,
сестра, онука.



Складіть за малюнками історію однієї сім'ї.



Які обов'язки має кожен у твоїй сім'ї?



Сім'я — це найближчі люди, які тебе люблять і поважають. Вони піклуються та допомагають одне одному, проводять вільний час разом.



 Розкажи, як проводять час разом у твоїй сім'ї. Використовуй слова **вранці, вдень, до обіду, після обіду, ввечері**.

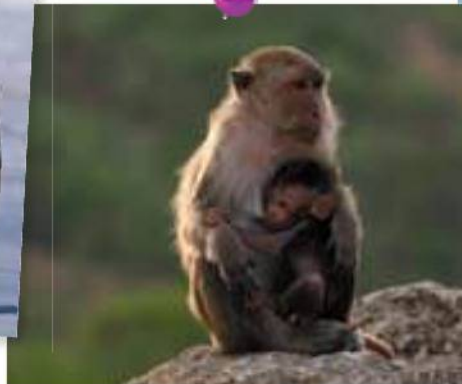
 Розглянь ілюстрації. Подумай, що сталося. Порадь, що потрібно робити в таких ситуаціях.



Чому батьки можуть сварити свою дитину?



Запам'ятай, діти — найдорожче, що є у батьків!



Які є професії?

Які професії ти знаєш?



На малюнках зображено людей, які працюють разом.
Визнач, де вони працюють. Яку роботу виконує кожний?
Як називаються їхні професії?



У кожної дорослої людини є професія. Професія — це така справа, яка приносить користь людям.



Скільки днів у тижні? Назви їх по порядку.
Які дні є робочими, а які — вихідними?



Визнач, яке число відповідає понеділку на цьому тижні.

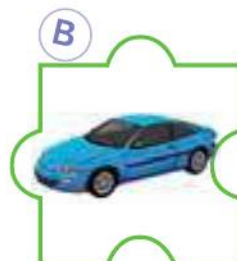
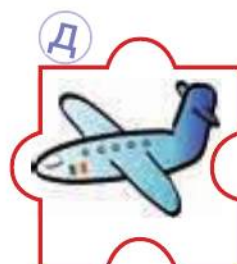


МИ — А К Т О Р И Т А А К Т О Р К И

Оберіть професію.
Розіграйте сценку.



Знайдіть пару і складіть пазли. Якого пазла не вистачає?
Розкажіть, хто чим займається. Що сталося б, якби цих професій не було?



Я ДОСЛІДЖУЮ

Розпитай у батьків:

Де і ким вони працюють?

Чому обрали саме таку професію?

Що їм подобається у їхній роботі?



Переглянь відео.

Про яку професію в ньому йдеться?



Усі професії важливі.



Я НАВЧУСЬ. Я ЗРОБЛЮ. Я СТАНУ



Андрійко мріє стати ветеринаром.

Що він для цього робить? Чого навчається?



Чим займається ветеринар? Чи подобається тобі ця професія?

 Ким ти мрієш стати, коли виростеш?

 Поясніть, як ви розумієте слова:

мета

невдача

мрія

планування

успіх

уподобання

Придумайте розповідь. Використовуйте ці слова.

 Поміркуй, що треба зробити для здійснення своєї мрії.
Розглянь малюнок. Склади «карту бажань».
Наприклад:

Хочу навчитися танцювати

Я буду

відвідувати
танцювальну
студію

розучувати
нові рухи

записувати
в щоденник
свої успіхи

тренуватися

виступати
на концертах

ділитися з рідними та друзями своїми планами
та завданнями, успіхами та невдачами

 Переглянь відео.
Про що мріє дівчинка?



ХТО ТАКІ ДРУЗИ?

Які почуття викликають у тебе ці ілюстрації?



**Права дитини. Ти — дитина.
Усі діти мають рівні права!**



Кого можна вважати друзями? Чому?



МИ – А КТОРИ ТА А КТОРКИ

Уяви, що ти вітаєш друга (подругу) з днем народження.

Що ти можеш йому (їй) побажати?

Які приємні слова скажеш?

Як має поводитися іменинник (іменинниця)?

Розіграйте сценку привітання з днем народження.



Обговори з товаришами та доповни.

ПРАВИЛА ДРУЖБИ

- Поступатися.
- Просити пробачення, якщо образив друга (подругу).
- Не злитися.
- Бути чесним.
- Допомогати.



Що цікавого у нас?

На цьому тижні у нашому

КОНЦЕРТ СУЧАСНОГО ТАНЦЮ



6 листопада
16:00

ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ КАЗКИ



5 листопада
12:00



10 листопада 17:00,
головна площа міста

Що цікавого є у містах України?

Обговоріть, як треба поводитися в театрі, музеї, бібліотеці.



А



Б



Права дитини. Ти — дитина.
Ти маєш право на рідну мову, культуру,
розвиток талантів.

МІСТІ

**У СУБОТУ ВІДБУДЕТЬСЯ
ВЕЛОСИПЕДНА ПОДОРОЖ
МІСТОМ**

9 листопада
10:00



Розглянь малюнок.
Які події плануються в місті?
О котрій годині вони
розпочинаються?
Скажи, якого числа
відзначається День міста.
Який це день тижня?



Коли святкують День міста у
твоєму краї? Як він проходить?



Які свята, мистецькі фестивалі,
ярмарки, виставки проводять
у твоєму місті (селі)?



У яких заходах ти хотів би
(хотіла б) взяти участь?

- Як ти хочеш проводити свій
вільний час?

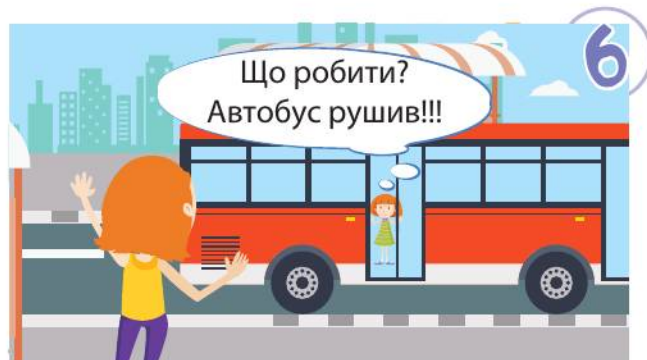


ПОГОВОРИМО ПРО ЖИТТЄВІ ВИПАДКИ



Розкажіть історії за малюнками.

Обговоріть, що треба робити в таких випадках. Хто може допомогти?

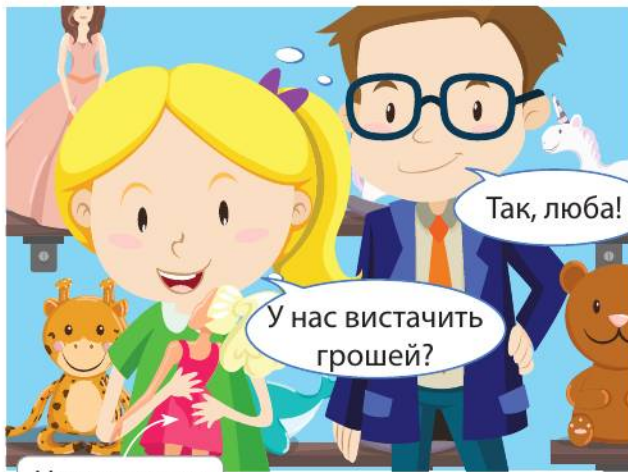
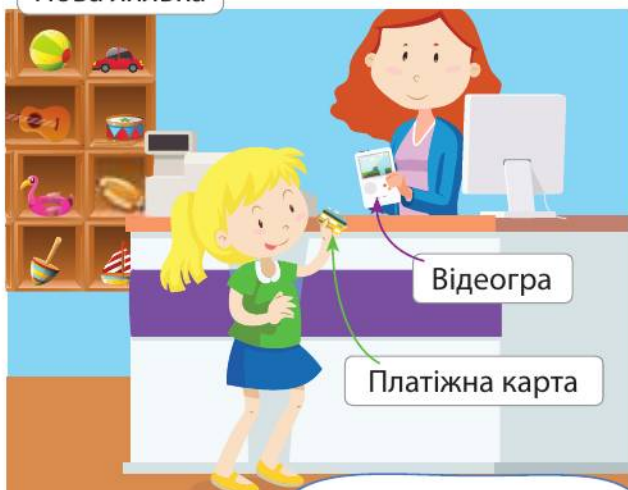
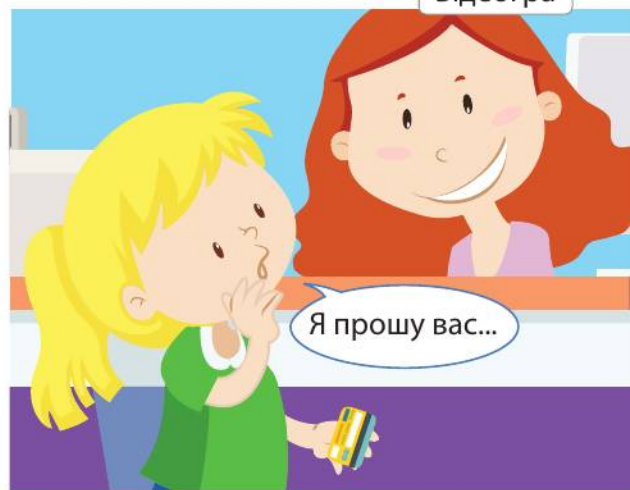
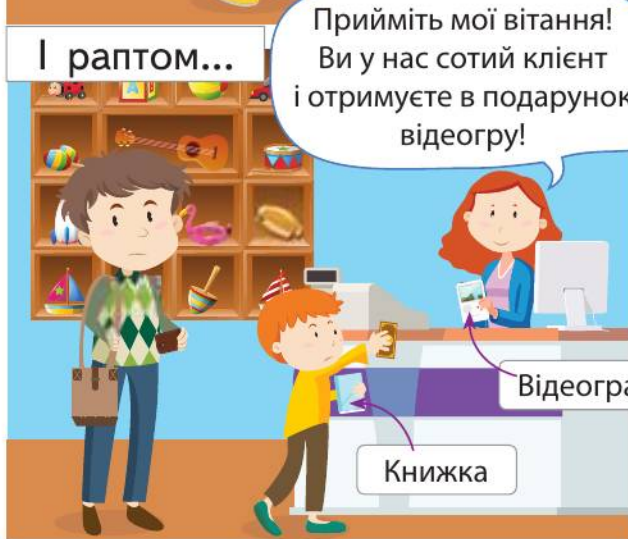
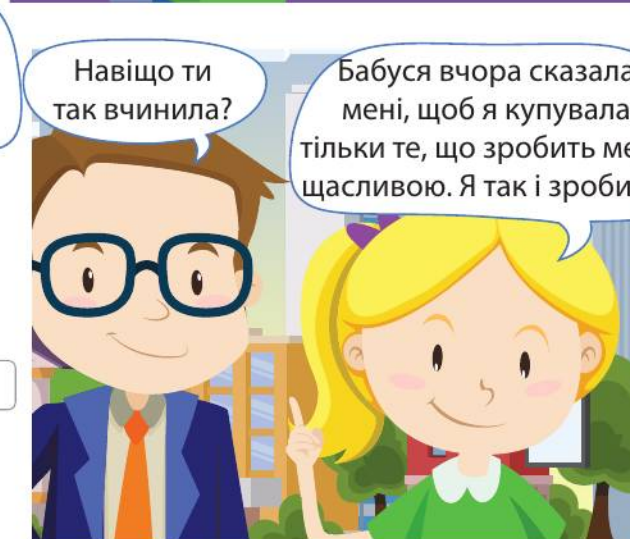


Права дитини. Ти — дитина.
Ти маєш право на власну думку і вільне спілкування.



Склади розповідь за малюнками.

Одного разу в магазині іграшок...



Висловіть своє ставлення до вчинку дівчинки.

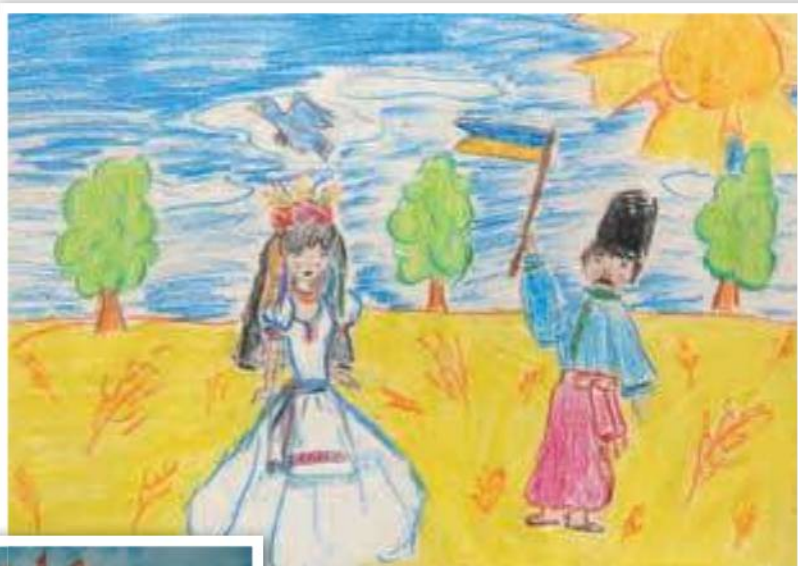


Моя країна. ДЕРЖАВНА СИМВОЛІКА

Розглянь малюнки. Якій події присвячено конкурс?
Що малювали діти? Що спільного на малюнках?



У дитячому таборі —
конкурс малюнків.



Твій обов'язок —
дотримуватися
Конституції та по-
важати державну
символіку.



Наша країна — Україна. Ми — громадяни України.
Столиця України — Київ.
Конституція — Основний закон нашої країни.

вівторок

23
серпня

День
Державного
Прапора



середа

24
серпня

День
Незалежності
України

День Незалежності України

Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України, Державний Гімн України. Українська мова — державна мова України.



Опиши **Державний Прапор України**.
Який колір угорі? Який колір унизу?
Що означають ці кольори?



Державний Прапор України



Державний Герб України



Прослухайте **Державний Гімн України**.



Намалюй малюнок «Я — українець (українка)».

Моє місто (село) — мій дім!

Як називається головне місто твоєї області?

- Як називається твій район? Населений пункт?

Які інтереси можуть об'єднувати людей, які живуть поряд?



Люди, які живуть у твоєму місті або селі, можуть об'єднуватися у громади. Громада — це група людей, які мають спільні інтереси або спільні завдання.



 Що означає бути справжнім громадянином (громадянкою)?

1

З повагою ставитися до місця, у якому живеш.
Не смітити, прибирати.



2

Бути чуйним (чуйною) до людей,
які поруч.



3

Поважати права інших та захищати свої права.



4

Бути чесним (чесною).



5

Дотримуватися правил і законів.



6

Поважати власність інших.



7

Робити корисні справи для громади.



8

Оберігати довкілля.



Переглянь відео. Хто з героїв мультфільму справжній громадянин? Чому?



Мої ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ



Кожна дитина має права.



Як ти розумієш свої права?

ПРАВА ДИТИНИ

Кожна дитина має право на:



повноцінне харчування



житло



медичне обслуговування



освіту



відпочинок



безпечне середовище

ОБОВ'ЯЗКИ КОЖНОЇ ЛЮДИНИ

Поважати
честь і права
інших (дітей
і дорослих)

Дотримуватися
Конституції

Поважати
державну
символіку

Учитися

Берегти
природу

 Розглянь завдання, які запланував зробити Іванко.
 Які права реалізує Іванко в понеділок, вівторок, суботу та неділю?
 Що корисного робить хлопчик у середу та суботу?
 Які обов'язки виконує в четвер і п'ятницю?

 ПОНЕДІЛОК		Гуляю з Джессі		Відвідую школу мистецтв.
 ВІВТОРОК		Гуляю з Джессі		Іду на огляд до стоматолога.
 СЕРЕДА		Гуляю з Джессі		Роблю подарунок бабусі.
 ЧЕТВЕР		Гуляю з Джессі		Відвідую школу мистецтв.
 П'ЯТНИЦЯ		Гуляю з Джессі		Ідемо до бабусі на день народження.
 СУБОТА		Гуляю з Джессі		Прибираю кімнату. Граю з друзями у футбол.
 НЕДІЛЯ		Гуляю з Джессі		День вишиванки. Іду на свято.

 Якими правами користуєшся ти?
 Які обов'язки виконуєш?

ІСТОРІЯ МОГО КРАЮ



Куди прийшли діти?



- Про що можна дізнатися в історичному музеї?



Як потрібно поводитися в музеях?



Чи відоме тобі слово «легенда»? Як ти думаєш, що воно означає?



Легенда — це казкова розповідь про життя якоїсь особи, походження чогось чи незвичайну подію.

Легенда про утворення назви українського міста Сміла.

Багато днів козаки не могли
визволити своє місто.

І раптом...



А чи є у твого міста (села) легенда?



Поміркуйте, якому місту який герб належить.

1



2



3



4



5



6



КОЗЕЛЕЦЬ

КИЇВ

ЛЬВІВ

ЗМІЇВ

КОЗАЦЬКЕ

ОДЕСА



Які ще символи зображували на гербах міст і селищ України?
Як ти думаєш, чому?



Село Мухарів



Село Грем'яч

Я ДОСЛІДЖУЮ

Розпитай дорослих, що зображено на гербі твого селища або міста. Чому?



?



57

ДИВА НА РІЗДВЯНІ СВЯТА

Коли святкують Різдво у твоїй родині? Які ще різдвяні свята ти знаєш? Як вони проходять у твоєму краї?

Благодійний ярмарок
для дитячої лікарні



1 Ми з мамою напекли
різдвяних пряників.
А мій дядько Петро
зробив чудові
прикраси.

2 Моя бабуся сплела теплі
шкарпетки. Я зробила для них
цінник у вигляді ялинки.

3 Наша громада
допомагає школі.
Нам подарували
роботів.

4 З такими
пристроями
цікавіше
вчитися!



Які хороші справи роблять у вашій громаді?



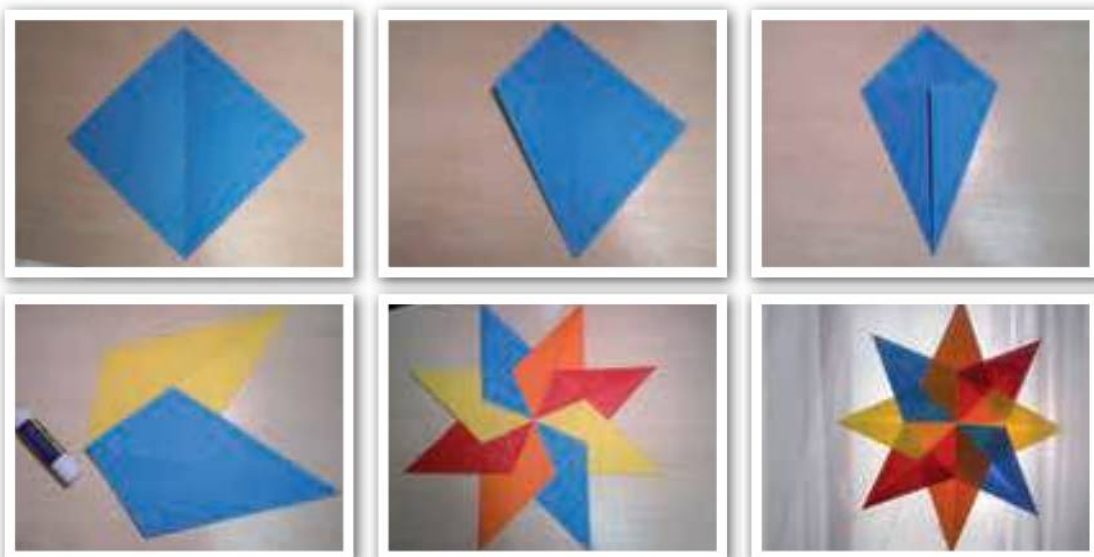
Коляду для вас співаю,
дай вам, Боже, урожаю,
щедрих нив, садів квітучих,
зірку в небі на Святвечір
для дорослих і малечі.
Коляда моя лунає,
увесь світ з Різдвом вітає.

Колядувати на Різдво — давня українська традиція. Колядники вірять, що колядками вони закликають добробут, мир та багатий урожай у рідний край.



 Вивчіть колядку, зробіть різдвяну зірку, співайте, приносьте добро!

 Скільки кутів у різдвяній зірці?
Якої форми потрібно взяти аркуш паперу?
Папір якого кольору вам знадобиться?



МИ — А К Т О Р И Т А А К Т О Р К И

Розіграйте, як колядники ходять від хати до хати.



ЗИМОВА ПРОГУЛЯНКА



Пограймо у гру.



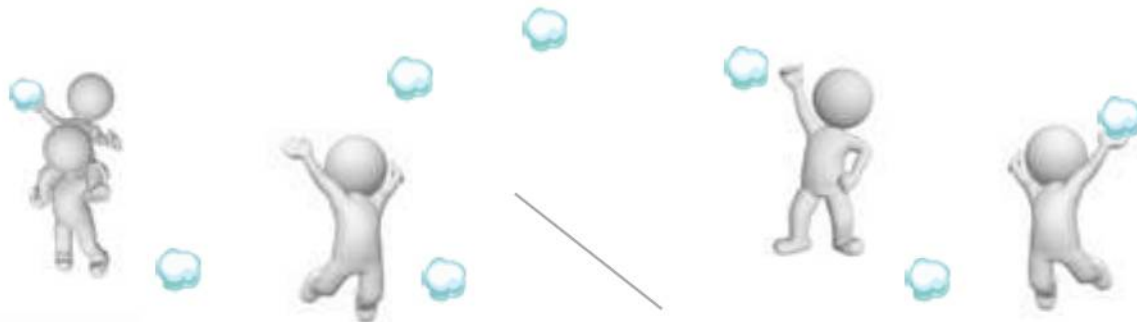
- ① Опиши природу взимку.
- ② Які ти знаєш зимові розваги?
- ③ Які є небезпеки для птахів узимку?
- ④ Склади правила безпечних ігор і розваг узимку.
- ⑤ Чиї сліди залишилися на снігу?
- ⑥ Розіграй із друзями сценку зимових розваг.



Склади розповідь за малюнками.



7 Зробіть сніжки з аркушів паперу та пограйтеся.



Виграє та команда, на чиєму боці менше сніжків.

Наш дім — Україна



В Україні живуть люди різних національностей — українці, росіяни, білоруси, євреї, молдавани, німці, грузини, поляки, угорці, кримські татари, греки та інші.



Що об'єднує цих людей?



Як ти вітаєшся?

Як звертаєшся до незнайомих людей?

Які слова ввічливості знаєш?

У яких місцях України ти побував (побувала)?



Де ти хотів би (хотіла б) ще побувати?

ЗНАЙОМСЯ З ТРАДИЦІЯМИ РІЗНИХ НАРОДІВ

Польська спільнота. 24–25 грудня — різдвяні свята.

Одна зайва тарілка на столі завжди для гостя.



Болгарська спільнота. 1 березня — святкування приходу весни.



Виготовляють ляльки (мартениці) та прикрашають одяг.

Татарська спільнота. Перше весняне свято — боз карау (дивитися на кригу).



Дивитися на рух криги виходили всім селом.

Угорська спільнота. На Великдень обливаються водою.



Хлопці бризкають на дівчат запашною водою.

Я ДОСЛІДЖУЮ

Розпитай у дорослих, які традиції інших народів вони знають.

Видатні українці

Я ДОСЛІДЖУЮ



Дізнайся більше про людей, якими пишається Україна.



княгиня
Ольга



Леся
Українка



Микола
Леонтович



Іван
Мазепа



Тарас
Шевченко



Марія
Приймаченко



ПОДОРОЖУЄМО СВІТОМ

Чим відрізняються ці діти? Що в них спільного? Як їх звати?
Чи є такі імена у твоїх друзів чи знайомих?



 Якщо до тебе в гості приїде друг чи подруга з іншої країни, що йому (їй) буде цікаво побачити?

Ознайомся.

А в інших країнах діти живуть так.

Полінезія. Старші діти доглядають молодших.

Японія. З 5 років дитина може самостійно відвідувати курси чи гуляти. Діти дуже товариські та дружні.

Індія. Головне — це доброта. Діти бачать усе в хорошому та позитивному тоні.

 Що тобі до вподоби?

КУЛЬТУРА НАРОДІВ СВІТУ



Що ти уявляєш, коли чуєш слово «культура»?

Що спільного у всіх людей світу? Чим ми відрізняємося?



Ознайомся з культурою різних народів. Обери та зроби те, що тобі найбільше подобається.

Китай. Гра «Спіймай дракона за хвіст!»

Схема гри

Голова

Хвіст

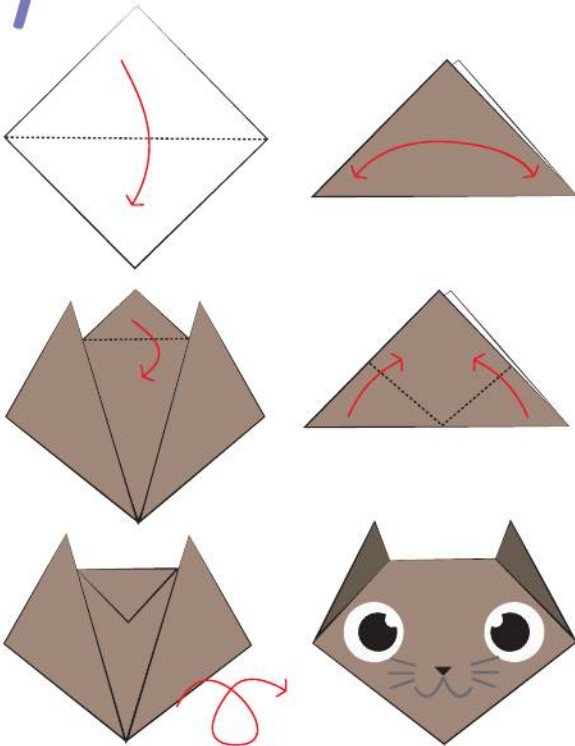


Правила. Станьте один за одним. Праву руку покладіть на праве плече того, хто стоїть попереду. Перший гравець — голова дракона, останній — його хвіст. Голова дракона ловить себе за хвіст, але шеренга не повинна розриватися. Учасники гри на боці хвоста не дозволяють голові вхопити хвіст. Якщо голова вхопить себе за хвіст, то останній гравець іде вперед і стає головою. Тоді передостанній стає новим хвостом.

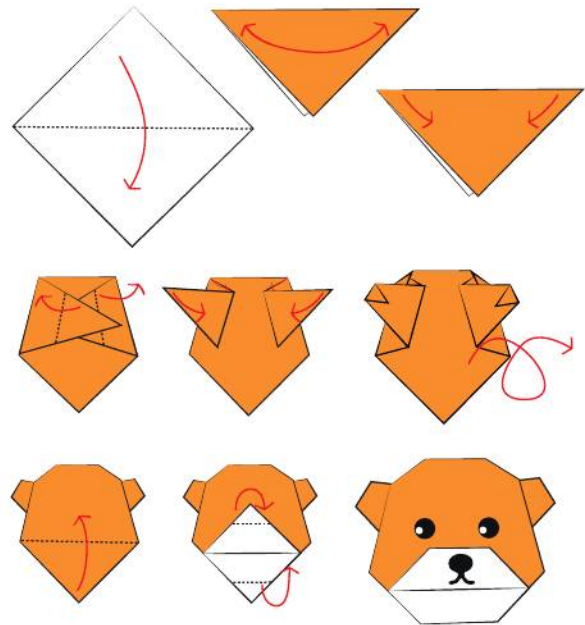


Японія. Оригамі

1



2



Італія. Піца

Піца — улюблена їжа італійців. .
Ти можеш приготувати її вдома а
разом із рідними.

- Які продукти ти покладеш у піцу?



Послухай колискову.
Вислови свої почуття.



ХТО ТАКІ ВІНАХІДНИКИ?

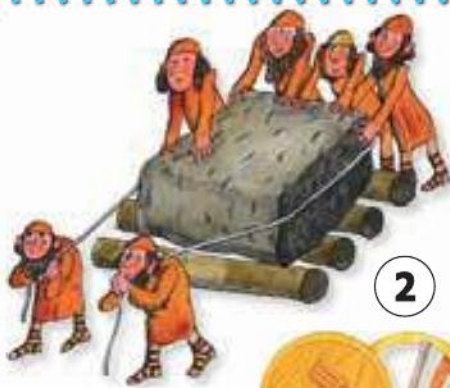
ТРОХИ ІСТОРІЇ

Як люди винайшли колесо?

1 Спостерігали



2 Експериментували



Те, що придумано та створено людиною вперше, називається **винаходом**. Людину, яка створює винаходи, називають **винахідником**.

ДЕЯКІ ВІНАХОДИ УКРАЇНЦІВ



Газова
лампа



Трембіта



Гелікоптер



Комп'ютер



Що ти знаєш про ці винаходи?



Яке значення мали ці винаходи?



Цвях



Лампочка



Ножиці



Блискавка
(застібка)

З яких матеріалів вони зроблені?



Які винаходи тобі відомі?



Які риси та якості має виховувати в собі винахідник чи винахідниця?



 Придумай якомога більше варіантів незвичайного використання предметів.



 Склади якомога більше речень із парами слів:

вулиця

фартух

книга

море

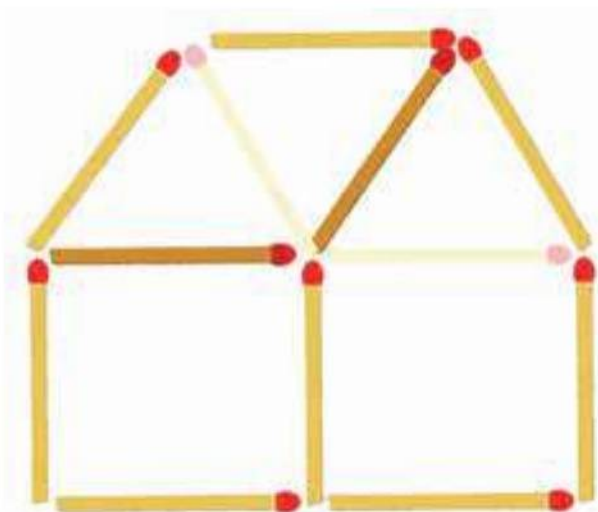
олівець

ведмідь

 Продовж ланцюжок за прикладом:
настільна лампа — лампа — скло;
книжкова шафа — ...

 Як розвернути будинок в інший бік?

 Поміркуй, що це може бути. Для чого його можна використати?



Я ДОСЛІДЖУЮ

Візьми лупу і роздивись пташине перо. Що спільного між пером та блискавкою?



З яких матеріалів виготовлені ці поробки? Для чого їх можна використати?

Склади план виготовлення поробок.



Чому найшвидший потяг отримав назву «качкодзьоб»?



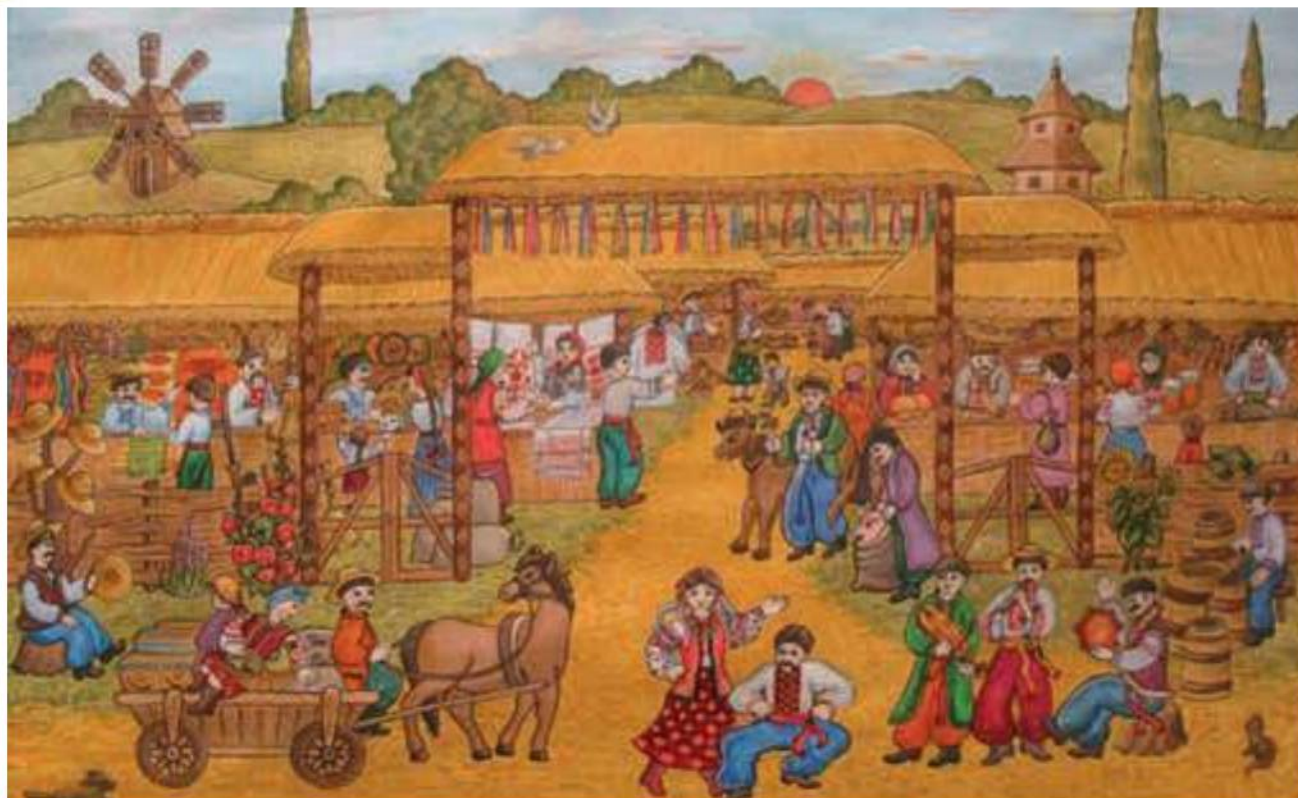
Щоб стати винахідником (винахідницею), треба спостерігати за тим, як влаштований світ, і використовувати свої знання.



УКРАЇНЬСЬКА МАЙСТЕРНЯ



Яку подію зображено на малюнку?



Що можна побачити та придбати на ярмарку?



Поміркуй, що об'єднує всі ці вироби.



Як називають такі поробки?

На які свята виготовляють подібні вироби?



 Зроби ляльку-мотанку.

1

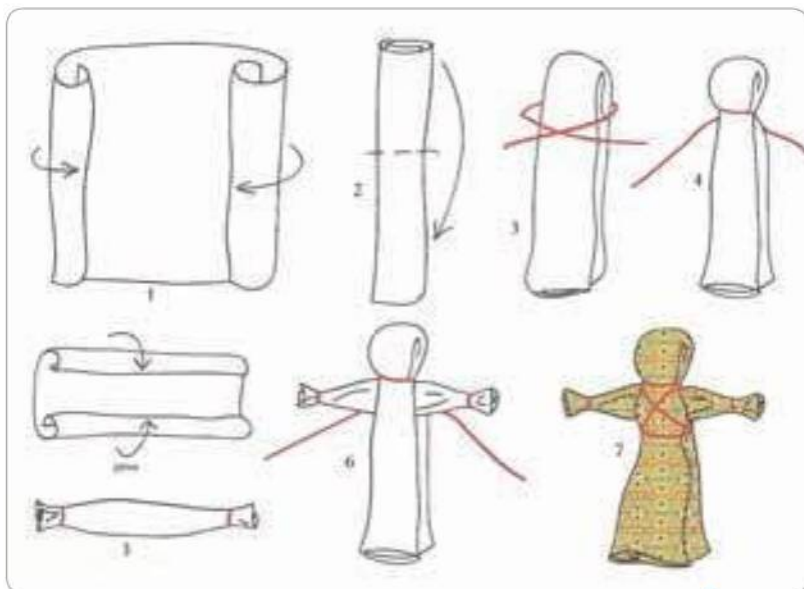
Тобі
знадобляться:



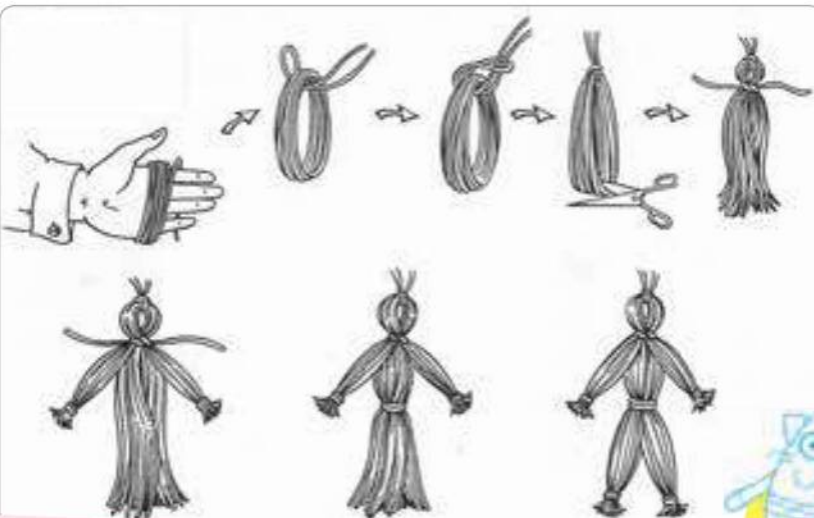
9 см на 9 см



12 см на 19 см



2



Мотанка — лялька, виготовлена з тканини або ниток.

Що належить до НЕЖИВОЇ ТА ЖИВОЇ ПРИРОДИ?



Назвіть, хто (що) має здатність рости, рухатися, відчувати, розвиватися, розмножуватися. Кому потрібні повітря, їжа і вода?



Хмари, повітря, земля, каміння, ґрунт — це об'єкти неживої природи. Рослини і тварини належать до живої природи. Людина — це частина живої природи.



Що належить до неживої природи?

Хто (що) на малюнку належить до живої природи?



За якими ознаками створено дві групи?



Що зайве?



Що можна побачити на небі вдень, а що — уночі?



До якої природи належать Сонце, Місяць, зорі?



?

ДИВОВИЖНИЙ СВІТ НЕЖИВОЇ ПРИРОДИ



Які почуття викликають у тебе подані картини?



Іван Айвазовський.
Дев'ятий вал (фрагмент картини)



Поміркуй.

Чому багато художників та художниць малюють природу?

Яку природу зображено на картинах: неживу чи живу?

Які об'єкти неживої природи зображено на картинах?

Назви відомі тобі явища природи. Які з них бувають улітку, узимку, навесні та восени?

Які об'єкти неживої природи ти хотів би (хотіла б) намалювати?



Послухай звуки природи.

Опиши, які картини малює твоя уява.



Микола Періх.
Гімалаї. Рожеві гори

Микола Періх.
Кашмір (Захід)



Спробуй зробити прикрасу для домівки.



Тобі знадобляться:



Чи важливе Сонце для життя на Землі?

 Придумай розповідь за малюнками.

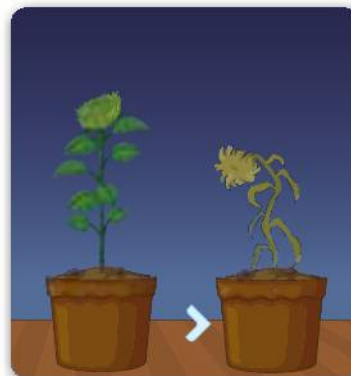


 Порівняй.

Росте
на сонці



Росте в
темряві



Яке значення має Сонце для рослин, тварин, людини та неживої природи?



Що спільного?



Сонце на небі здається нам не дуже великим. Насправді це не так. Сонце — це велетенська розжарена куля, яка набагато більша за Землю. А маленьким воно здається тому, що розташоване дуже далеко від нас. Сонячні промені дають нам світло і тепло.

 Спробуй пояснити, що зображено на малюнку.

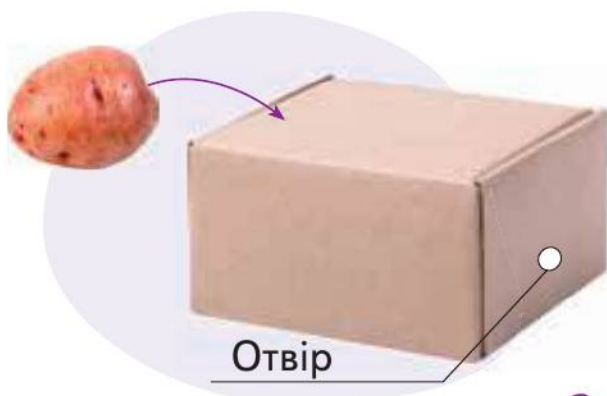


Я ДОСЛІДЖУЮ

Дослідження 1

Припущення: паростки картоплі тягнуться до сонця.

Хід досліду:



1 тиждень



Результат:



Зроби висновок.

Дослідження 2

Припущення: для росту і розвитку рослин потрібне світло.

Хід досліду:



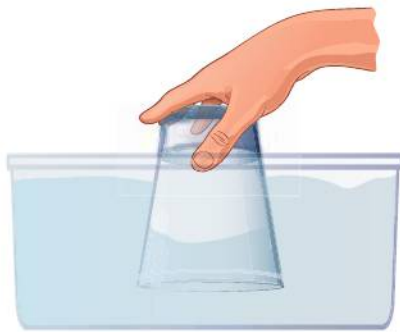
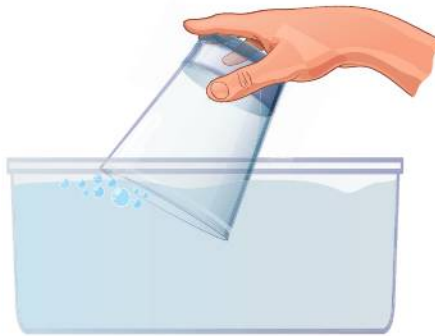
2

Через деякий час порівняй результат. Зроби висновок.

ДЕ НЕ СТУПИШ — ВСЮДИ МАЄШ, ХОЧ НЕ БАЧИШ, А ВЖИВАЄШ

Я ДОСЛІДЖУЮ

Проекспериментуй. Чи порожня склянка?



Зроби висновок. Що було у склянці?



Що переплутав художник? Поясни свої міркування.



Зроби висновок.



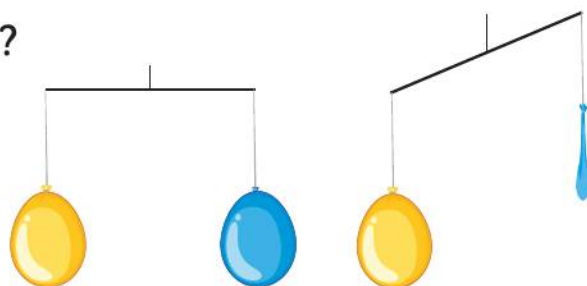
Без повітря на Землі не було б життя. Повітря необхідне для дихання всьому живому: рослинам, тваринам і людині. Повітря заповнює всі вільні місця і навіть найменші щілини.

Я досліджую

Досліди властивості повітря.

Чи має повітря запах, смак і колір?

Чи має повітря вагу?



 Поміркуй, як можна зважити повітря за допомогою вагів.

 Проекспериментуй, дай відповідь на запитання.

Чи можна відчувати повітря?

1



Повітря легше за воду?

2



Що змушує кульку рухатися?

3



Поміркуй.
Чому літають
повітряні кулі?



?

ЯКЕ ЗНАЧЕННЯ МАЄ ВОДА В НАШОМУ ЖИТТІ?

Як людина використовує воду?



А



Б



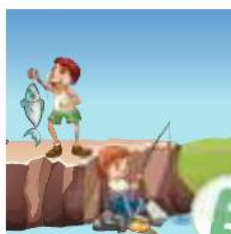
В



Г



Д



Е



Є

Де можна побачити у природі воду?



1



3



2



4

Розглянь малюнки. Зроби висновок

1



2



Що спільного?



Спробуйте зробити.



Я ДОСЛІДЖУЮ

Чи має вода форму?

Візьми склянки різної форми та налий у них однакову кількість води.



Зроби висновок.

Досліди інші властивості води.

Тобі знадобляться:

Кухонні ваги



Пляшка з питною водою



Склянка



Колір?

Запах?



Смак?

Маса?

Форма?

Зроби висновок.

ДОСЛІДЖУЄМО ЗЕМНУ ПОВЕРХНЮ

Дивись, як цікаво зображено земну поверхню.

повітря

Пісок, каміння, глина...
А що таке перегній?

перегній

глина

вода

пісок

каміння

Ґрунт — це верхній шар земної поверхні. Саме ґрунт дає рослинам поживні речовини, повітря, воду, тепло. Рослина з ґрунту отримує поживні речовини, необхідні для її життя та росту.

Порівняй ілюстрації. Чим відрізняються ґрунти?



Чи на всій поверхні Землі є ґрунт?



Тобі знадобляться:



Дослідження 1



Що ти спостерігаєш? **Зроби висновок.**

Дослідження 2

Розглянь малюнок. Спробуй пояснити, що відбувається.

Зроби висновок.



Дослідження 3

Поглянь знову на склянку з водою та ґрунтом. Які зміни відбулися?

Зроби висновок.

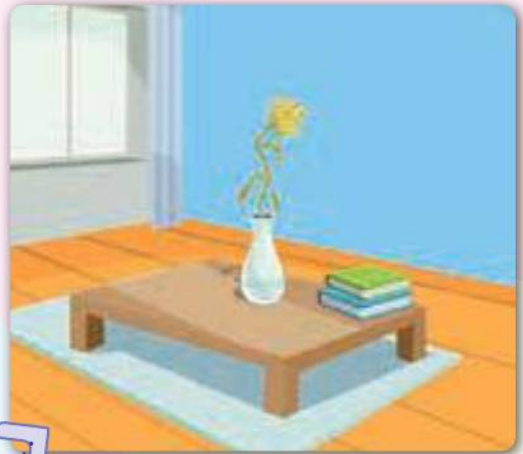


Які ознаки живих організмів?



Поясни, що сталося.

1



2



Чи можуть люди і тварини довго перебувати під водою?

Чому?

А камінь?



Живі організми народжуються, дихають, живляться, ростуть, розмножуються, вмирають (відмирають).



Обговори з товаришами.

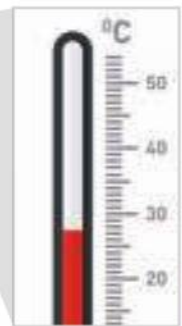
Рибки — це живі організми?

Чим дихають рибки?

Як в акваріум надходить кисень для риб?



Яка температура води в акваріумі?



Назви живі організми, які можуть жити в акваріумі.

Дізнайся, яка температура повинна бути в акваріумі.

- Чим годують акваріумних риб?

Важливо!

Рибкам в аква ріумі потрібні світло, тепло, вода, кисень, їжа .

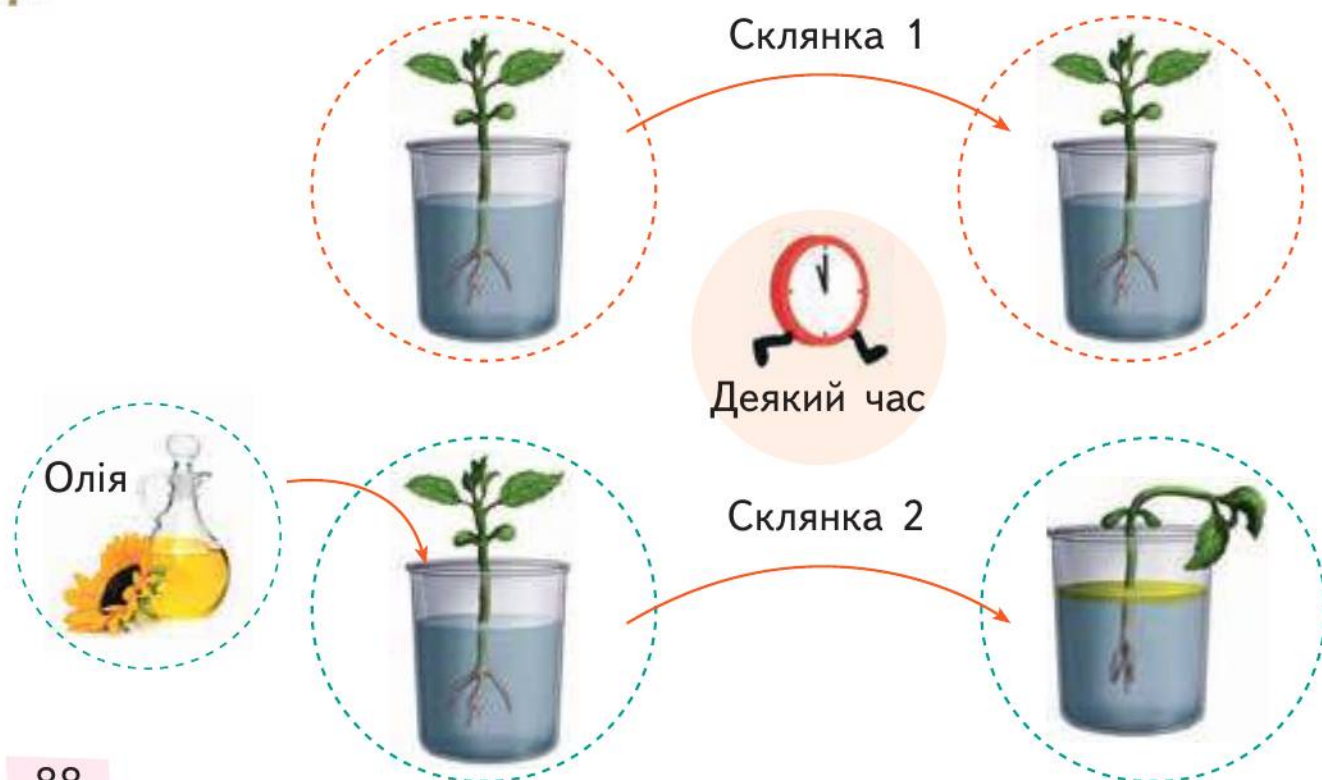
РІЗНОМАНІТНИЙ СВІТ РОСЛИН



Чи знаєш ти казку про Дюймовочку? Пригадай або розпитай у друзів, як з'явилася на світ ця маленька казкова дівчинка.



Спробуй пояснити. Дві рослини помістили у склянки з водою.

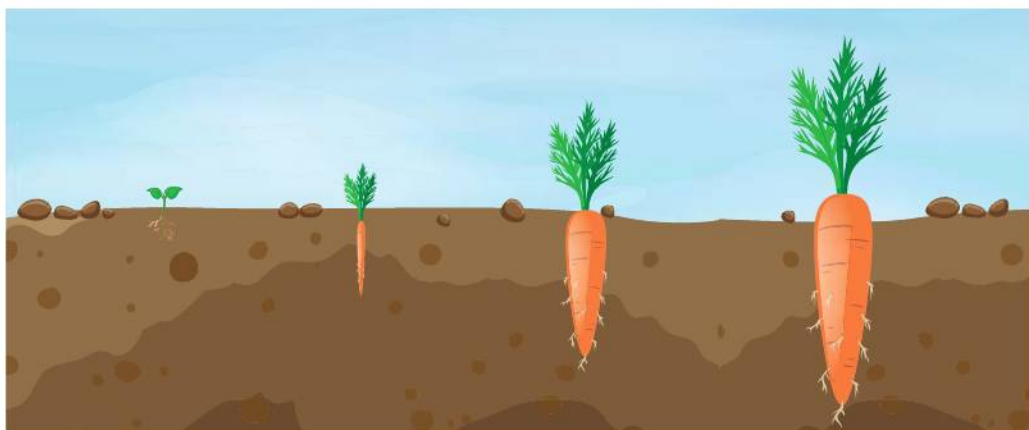




Розглянь малюнок. Які умови розвитку рослин?



Марійка та Петро вирішили самостійно виростити моркву. Склади поради для Марійки та Петра.



 Як назвати одним словом рослини, що ростуть у нас вдома, класі й інших приміщеннях?

 Розглянь зображення рослин. Назви їх.



 Складіть правила догляду за кімнатними рослинами.





Що означають умовні позначки біля кожної рослини?

1 КАКТУС



2 КИМНАТНА ТРОЯНДА



3 КАКТУС



4 АЗАЛІЯ



5 ФІКУС



6 ПЛЮЩ



Зроби висновок.

Чи однакові умови догляду за рослинами?



Об'єднай подані рослини у групи різними способами. Поясни своє рішення.



Як потрібно доглядати за цими рослинами?



ВЕСНЯНА ЕКСКУРСІЯ



Весна — найчарівніша пора року. Уся природа прокидається від зимового сну.



Щодня відбувається щось нове. Ходімо на вулицю!

Тобі знадобляться



Поясни, що можна робити з цими речами під час екскурсії.



Подивись, з початку весни я вела щоденник спостережень і відмічала всі зміни, які бачила у природі.

10 березня я помітила, що птахи стали цвірінькати більше та голосніше.

*Останній сніг я бачила 20 березня.
5 квітня я помітила, що бруньки на деревах значно збільшилися.*



Цікаво, що ми сьогодні сюди запишемо?



Знайди на малюнку помилки художника.



Складіть за малюнками правила поведінки під час екскурсії.



ЯКІ БУВАЮТЬ ТВАРИНИ?



На світі існує багато різних тварин.

Розглянь ілюстрації та вибери для них підписи.



1

Комахи

Риби

Птахи

Звірі



2



3



4

ПОГРАЙМОСЯ

Угадайте тварину.

Хтось задумує тварину (звіра, птаха, комаху або рибу). Інші повинні ставити запитання. Відповідати можна лише **так** або **ні**.

Це звір?

У нього є шерсть?



Це свійська тварина?

Він гавкає?





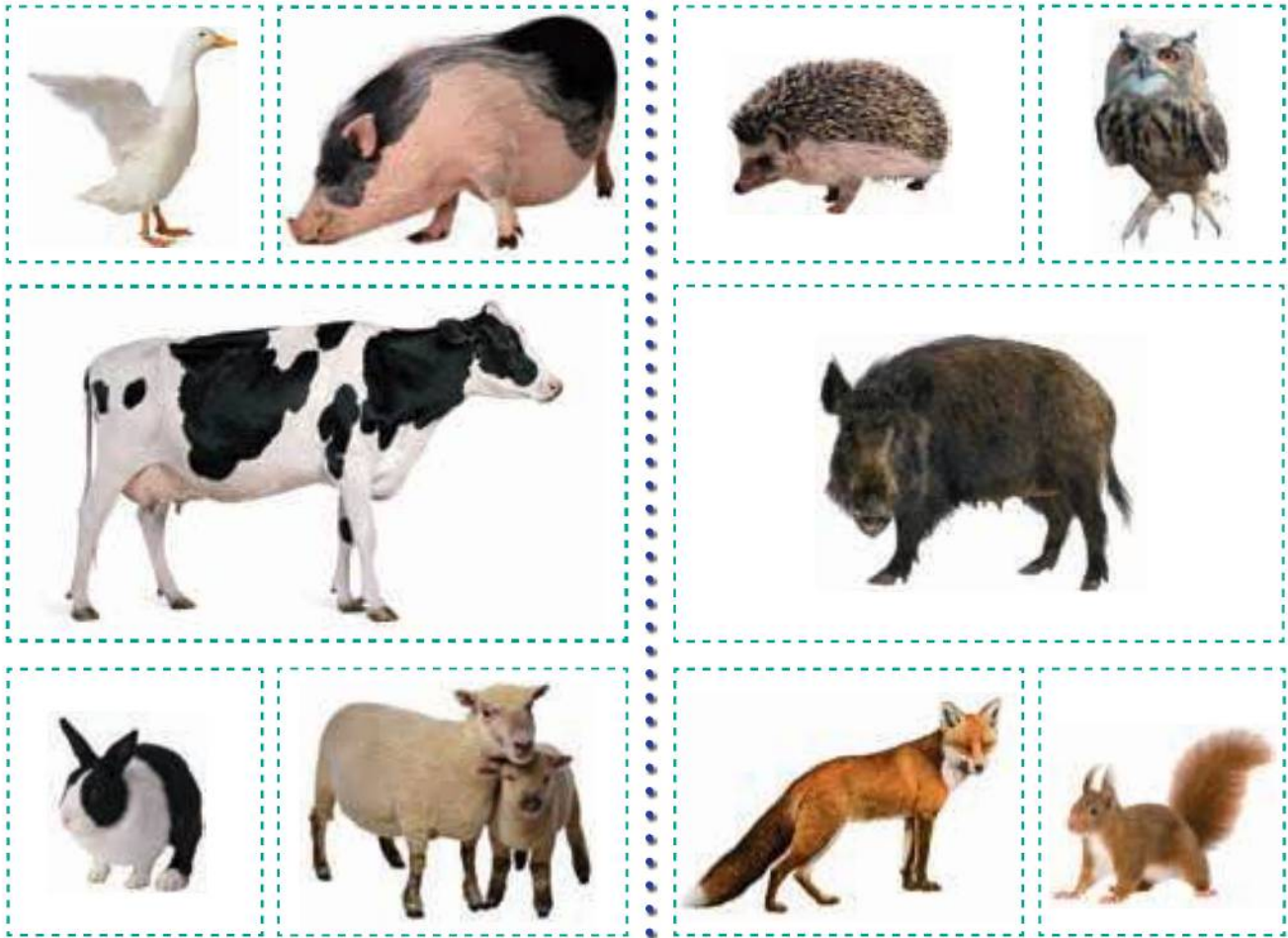
Порівняйте дві групи тварин.

Хто де живе? Які тварини самі про себе дбають? За якими доглядають люди? Яких тварин ти бачив (бачила)? Де?

Звідки походять свійські тварини? Яку користь вони приносять людям?

Свійські тварини

Дикі тварини



ПОГРАЙМОСЯ

Покажи звіра так, щоб інші здогадалися, хто це.



Переглянь відео.

Розкажи, про яку пору року йдеться. Як поводитьься білочка? Чим вона харчується?



ДОМАШНІ УЛЮБЛЕНЦІ

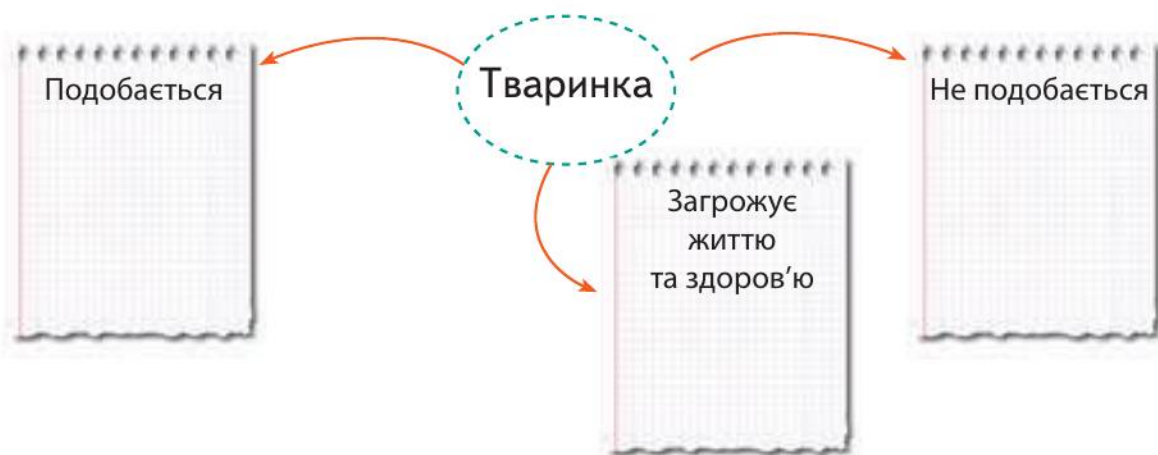
 Хто такі домашні улюбленці? Чому їх так називають? Чи є у вас домашній улюбленець?

 Обери тваринку, яку маєш чи хотів би (хотіла б) мати. Об'єднайся у групу з іншими, хто хоче мати таку тваринку.



Я ДОСЛІДЖУЮ

- 1 Дізнайтеся, хто має тваринку вдома. Обміняйтесь досвідом догляду.
- 2 Як правильно доглядати за домашнім улюбленцем? Що потрібно робити, аби тваринка добре почувалася?
- 3 За результатами складіть схему.

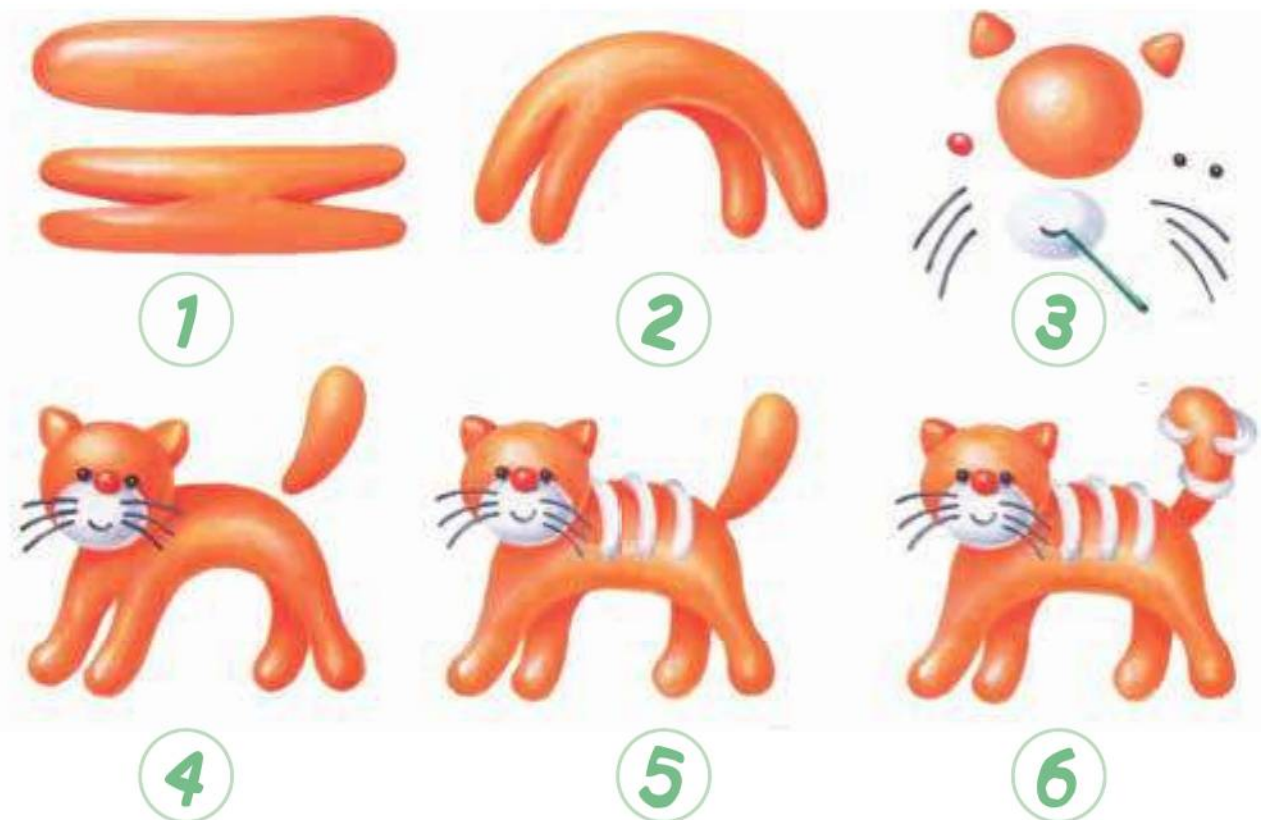


- 4 Складіть правила догляду за тваринкою.



Намалюйте або зліпіть тваринку, про яку мрієте.

Наприклад:



Влаштуйте виставку.

МИ – А КТОРИ ТА А КТОРКИ

Розіграйте сценку «На виставці». Представте свої вироби.

Я ДОСЛІДЖУЮ

- 1 Якщо маєш домашнього улюбленця, поспостерігай за його поведінкою. Який у тваринки характер? Коли спить? Що їсть?
- 2 Разом із батьками виміряй довжину та масу тіла домашнього улюбленця. Як у вашій сім'ї доглядають за твариною? Хто це робить?



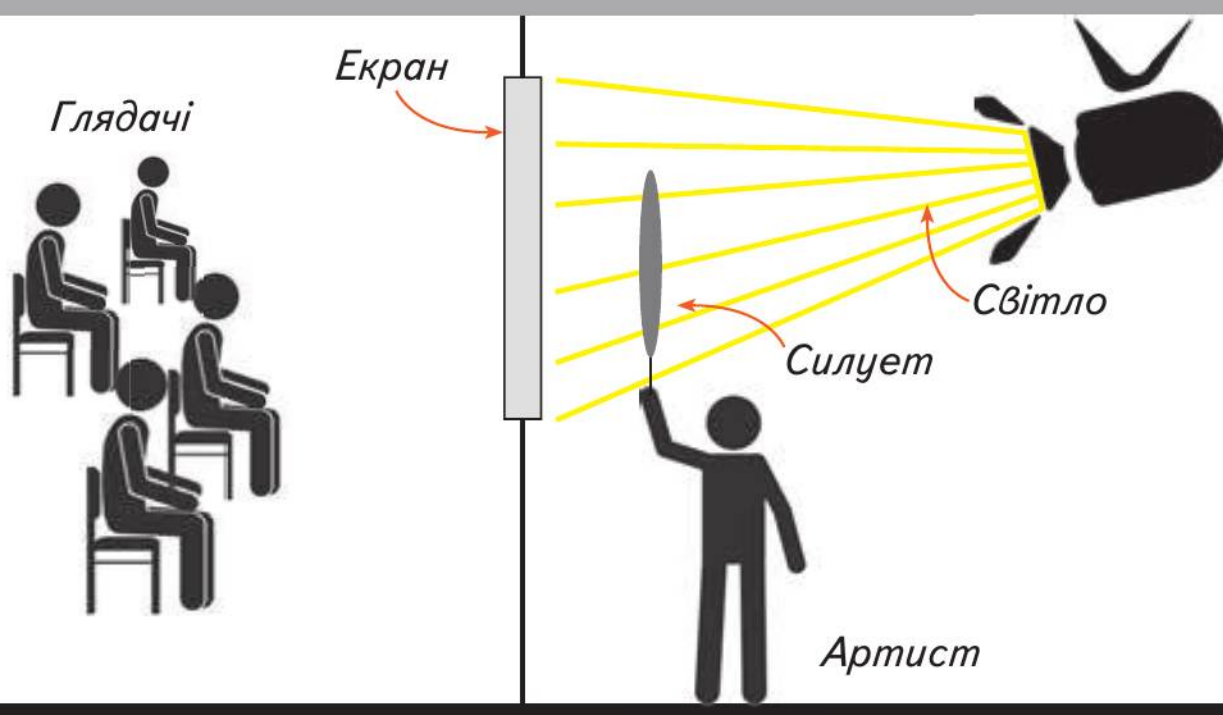
Я покажу цікавий світ тварин



Що роблять діти?



Обговори з товаришами, як створити театр тіней.





Придумай закінчення. Хто може допомогти?

Пара білих лелек оселилася на околиці селища. Щороку вони на своїх крилах приносили людям весну. Тоді сонечко пригрівало землю, сніг стрімко танув, з'являлася травичка, прокидалися всі, хто спав довгу зиму. Лелеки облаштовувалися на звичному місці. Тепла та їжі було вдосталь.

Але одного разу весна забарилася. Лелеки прилетіли, а зима і не думає відступати. Занесла все білим снігом. Холодно, голодно лелекам...

МИ – А КТОРИ ТА А КТОРКИ

Складіть історію про тварин свого краю. Потренуйтеся їх зображувати. Розіграйте театр тіней.



Підказка. Окрім рук, можна використовувати заздалегідь підготовлені паперові фігурки.



Тіні яких тварин можна побачити на цьому відео?

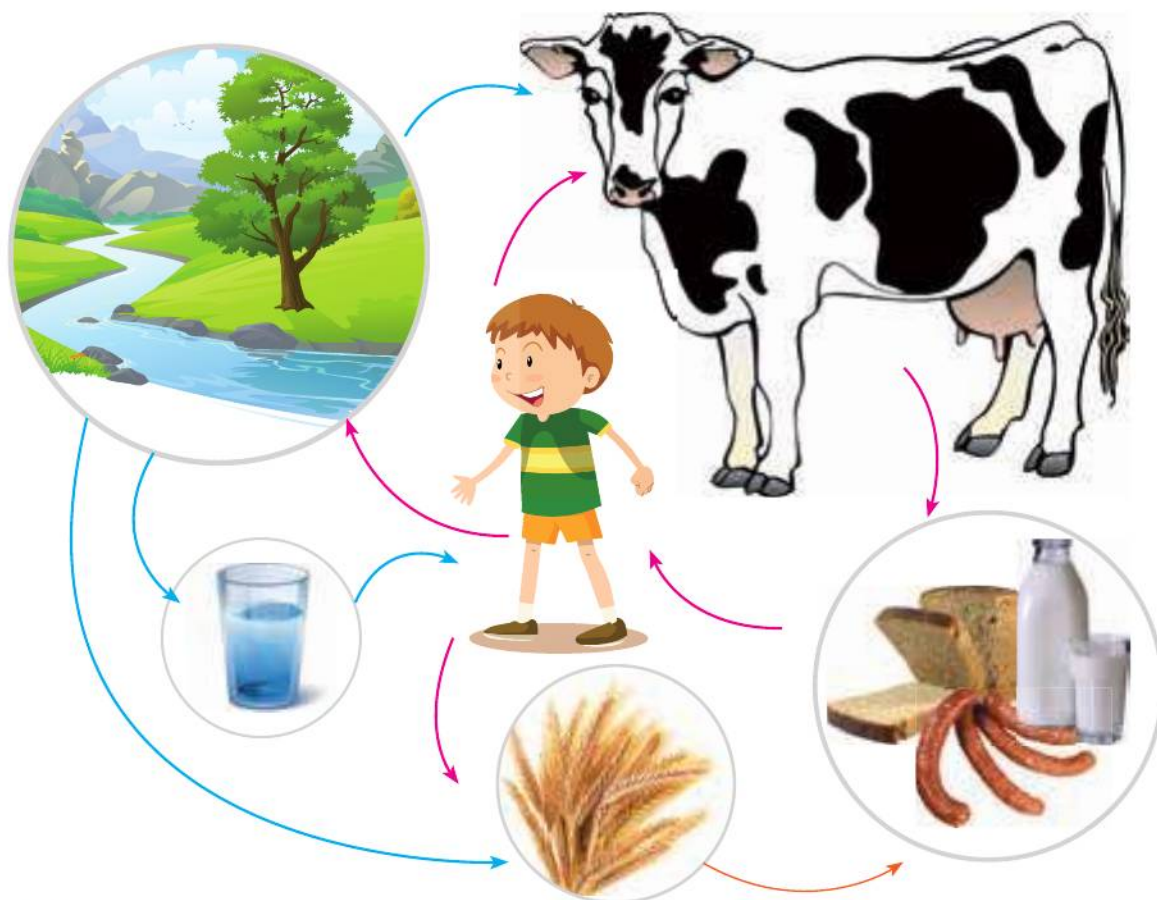


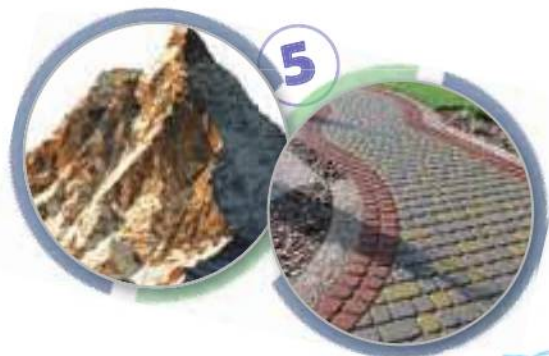
ЯКЕ ЗНАЧЕННЯ МАЄ ПРИРОДА ДЛЯ ЖИТТЯ?

Поясни зв'язок.



Склади розповідь за малюнком.



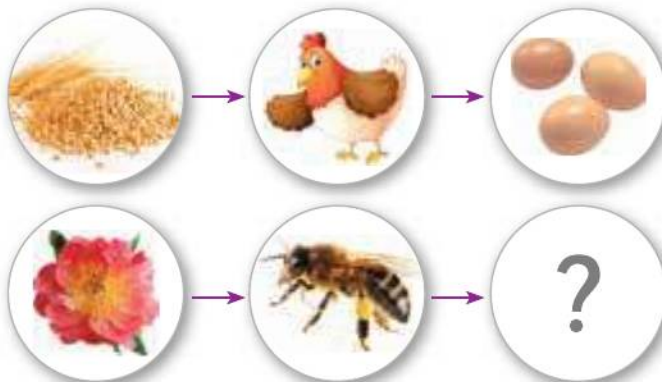


Природа — це Сонце, повітря, вода, тварини, рослини, каміння, ґрунт. Природа дарує нам життя.

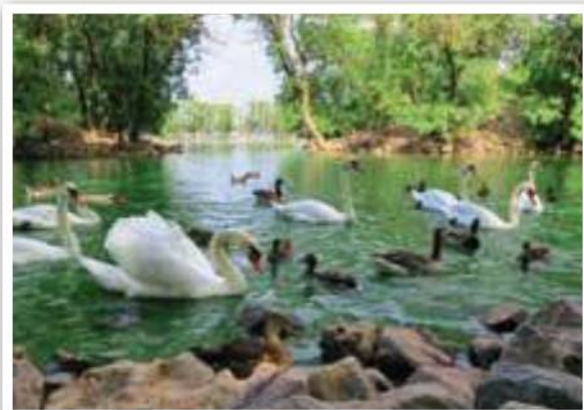


 Що станеться, якщо з нашої планети зникнуть Сонце, вода, повітря, земля, рослини або тварини?

 Що замість « ? »?



 Порівняй. Чому в пустелі мало рослин і тварин?



Діяльність людей у різні пори року



ПОПРАЙМОСЯ



На кожній станції дай відповіді на запитання.

1. У які зимові ігри ти любиш грати?
2. Що святкують в Україні наприкінці другого місяця року?
3. Яка настає пора року?
4. У якому місяці у твоєму краї садять картоплю?
5. У якому місяці розквітає яблуня?
6. У якому місяці розпочинаються літні канікули?
7. Який місяць найтепліший? Як ти любиш відпочивати влітку?
8. Коли у твоєму краї збирають урожай пшениці?
9. Коли достигають яблука?
10. Скільки днів у році?
11. Назви пори року.
12. Які ти знаєш зимові свята?



Що люди роблять узимку, навесні, влітку та восени?



Визнач, яка діяльність людей у яку пору року відбувається.



ПРИРОДА МОГО КРАЮ



Порівняй різні куточки України.



За допомогою дорослих знайди на карті місце, де ти живеш. Чи є у твоїй місцевості море, річка, озеро, ліс, луки, степи?



Рідний край — це місце, де ми народилися та вирости.



Які дерева ти бачив (бачила) у своїй місцевості?



Дуб



Каштан



Липа



Сосна



Якої пори року природа у твоєму краї є найкращою? Чому ти так вважаєш?



Поставте одне одному якнайбільше запитань про природу свого краю. Запитання можуть починатися словами **де? які? скільки? коли? як? чому? звідки?**



Опиши улюблений куточок природи в рідному краї.



З яких дерев ці листочки та плоди?



Які твої улюблені квіти?

- Які квіти ти бачив (бачила) у своїй місцевості? Як вони називаються? У яку пору року цвітуть ці рослини?



ПРИРОДНІ БАГАТСТВА МОГО КРАЮ

 Подумай і розкажи, що дарує людині природа. Які природні багатства ти знаєш?



Природні багатства — це ті об'єкти природи, які може використати людина.



Поміркуй, які ще багатства дарує нам природа.



Вугілля, природний газ, нафта також є природними багатствами. Їх ще називають **корисними копалинами**. Вода, електрика, тепло, газ у наших домівках — це результат переробки людиною природних багатств.



Дізнайся, чим багатий твій рідний край.



Намалюй плакат про свій край за зразком.



Відпочинок на природі



Послухай, як звучить природа.
Які звуки ти розрізняєш?



Уяви, що ти відпочиваєш на природі. Що ти відчуваєш, коли милуєшся краєвидами, слухаєш спів пташок, дихаєш свіжим повітрям?



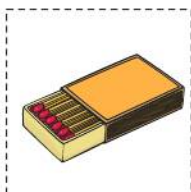
Навіщо нам відпочивати на природі?
Що дає людині відпочинок?



Склади оповідання за малюнками. Що не так? Як ми можемо зберегти красу природи?



Опиши своє улюблене місце відпочинку на природі в рідному краї.
 Уяви, що ти з родиною зібрався (зібралася) відпочивати на природі.
 Що ти візьмеш із собою? Поясни призначення кожної речі.
 Обміркуй план дій на цей день.



Складіть правила безпечної поведінки на природі за малюнками.



ПОКАЖЧИК ТЕРМІНІВ

Б

Безпечна поведінка 24

В

Ваги 83

Вода 82

Винахідник 68

Винахід 68

Г

Громада 52

Громадянин (громадянка) 18, 53

Ґ

Ґрунт 84

Д

Державний Герб України 51

Державний Гімн України 51

Державний Прапор України 51

Дослід 15

Дослідження 14

Друг 44

Е

Експедиція 92

Експеримент 15

Експериментувати 12

Ж

Жива природа 74

Життєвий випадок 48

З

Зовнішність 27

К

Комаха 94

Конституція 50

Л

Легенда 56

М

Макулатура 33, 34

Н

Навколишній світ 6

Нежива природа 74, 76

О

Обов'язок 31, 50

Оберігати природу 31

Орган чуття 12

П

Повітря 81

Повноцінне харчування 29

Права дитини 19, 23, 29, 37, 44,
47, 48, 54

Природа 8

Проблема 33, 34

Професія 40, 42

Припущення 15

Природний матеріал 10

Природні багатства 107

Птах 94

Р

Риба 94

Рідний край 104

Родовід 37

Рослина 88, 90, 91, 105

С

Сім'я 38, 39

Сортування сміття 31

Спостереження 12, 15

Столиця України 50

ЗМІСТ

Вступ

Як працювати з підручником?	4
Що таке навколишній світ?	6
Яким я бачу навколишній світ?	10
Як я пізнаю світ?	12
Як люди отримують нові знання?	14

Людина

Познайомимося ближче	18
Що я ціню?	20
Я навчаюсь	22
Безпечна поведінка вдома та на вулиці	24
Які ми?	26
Чи турбуєшся ти про себе?	28
Турбуюсь про довкілля	30

Людина серед людей

Досліджую своє коріння	36
Моя сім'я	38
Які є професії?	40
Я навчусь. Я зроблю. Я стану	42
Хто такі друзі?	44
Що цікавого у нас?	46
Поговоримо про життєві випадки	48

Людина у суспільстві

Моя країна. Державна символіка	50
Моє місто (село) — мій дім!	52
Мої права та обов'язки	54
Історія мого краю	56
Дива на різдвяні свята	58
Зимова прогулянка	60

Людина і світ

Наш дім — Україна.....	62
Видатні українці.....	64
Подорожуємо світом.....	65
Культура народів світу.....	66
Хто такі винахідники?.....	68
Українська майстерня.....	72
Що належить до неживої та живої природи.....	74

Людина і природа

Дивовижний світ неживої природи.....	76
Чи важливе Сонце для життя на Землі?.....	78
Де не ступиш — всюди маєш, хоч не бачиш, а вживаєш.....	80
Яке значення має вода в нашому житті?.....	82
Досліджуємо земну поверхню.....	84
Які ознаки живих організмів?.....	86
Різноманітний світ рослин.....	88
Весняна екскурсія.....	92
Які бувають тварини?.....	94
Домашні улюбленці.....	96
Я покажу цікавий світ тварин.....	98
Яке значення має природа для життя?.....	100
Діяльність людей у різні пори року.....	102
Природа мого краю.....	104
Природні багатства мого краю.....	106
Відпочинок на природі.....	108
Покажчик термінів.....	110

В оформленні підручника використано репродукції картин таких митців:
І. Айвазовського, М. Періха, М. Приймаченко, Л. Зоріної.

Також підручник містить світліни і матеріали із сайта shutterstock.com:

Bannykh Alexey Vladimirovich, photosounds, Olga NOA, Dmitriy Shironosov 16, Ermolaev Alexander, Pressmaster, maritshug, Robuart, FamVeld, Oksana Shufrych, Le Do, EduardSV, Rvector, herjua, Hurst Photo, irin-k, Birute Vijeikiene, Vector illustration, Dmytro Zinkevych, Spiber.de, Cherednychenko Ihor, Africa Studio, Photographe.eu 1988, Egor Sergeevich, jara3000, Rawpixel.com, GraphicsRF, Katerina Davidenko, Charoenkrung.Studio99, kurhan, Iakov Filimonov, ostill, Suzanne, Tucker, Phovoir, Belovodchenko Anton, CCH120, 3D character, NotionPic, Lorelyn Medina, Artisticco, OlgaSiv, StudioLondon, 2xSamara.com, Iakov Filimonov, Poznyakov, robuart, Iconic Bestiary, Bumble Dee, Oleg and Polly, iverector, image4stock, Verzzh, Happy Illustrator, Happy Illustrator, vectorOK, wet nose, ririe, Sabelskaya, Klara Viskova, chinason, silvae, Passakorn sakulphan, Vectorpocket, Foxylmage, Lightkite, fotorince, Sentavio, In-Finity, Alekseeva Yulia, stephan kerkhofs, Matt Gibson, DRogatnev, Yganko, ActiveLines, tynyuk, Nataleana, Nastya22, HitToon, passengerz, Valentyn Volkov, Grekov's, GraphicsRF, Voronin76, Elena Elisseeva, Bannykh Alexey Vladimirovich, NPeter, NPeter, Sentavio, Jurik Peter, GraphicsRF, Iakov Filimonov, GraphicsRF, Nowik Sylwia, Nataliia Romashova, FamVeld, Mihail Pustovit, Tropical studio, Ilike, Pressmaster, Elena Nichizhenova, Antiv, wavebreakmedia, r401@yandex.ru, Subbotina Anna, miminoschka.